

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra Divadelní vědy

Bakalárska práca

Bc. Viktória Šupšaková

Fenomén Na koho to slovo padne (25 rokov inscenácie)

Phenomenon Na koho to slovo padne (25 years of production)

Pod'akovanie

Chcela by som na tomto mieste veľmi poďakovať vedúcemu mojej práce doc. Martinovi Pšeničkovi za jeho rady, pripomienky, trpezlivosť a hlavne za všetok čas, ktorý nad touto prácou strávil.

Tiež by sa patrilo poďakovať všetkým inštitúciám a ľuďom v nich, ktorí mi sprístupnili a sprostredkovali materiály a podklady, vďaka ktorým som mohla túto prácu napísať: Divadelní ústav v Prahe, Divadelný ústav v Bratislave (menovite Mgr. Bohuslava Blahová, MgA. Marek Godovič, PhD.), Divadlo Astorka Korzo '90 (menovite Mgr. Alžbeta Randová), Ceny DOSKY (menovite Ing. Zuzana Uličianska), Divadelná fakulta VŠMU (menovite doc. Zdenka Pašuthová, ArtD., prof. Peter Pavlac), Asociácia Divadelná Nitra (menovite Zuzana Hromádková). A ešte Lászlóvi G. Szabó a Ildikó Iván, ktorí mi poskytli informácie o Gáborovi Görgeyovi.

V neposlednej rade patrí veľké ďakujem aj Chalaňom, že boli ochotní sa so mnou podeliť o svoje spomienky a informácie a že ma zasvätili do príbehu tejto ich inscenácie. Špeciálne chcem poďakovať Vladimírovi Kobielskemu, bez ktorého by som sa k tejto téme nikdy nedostala a že mi držal celú dobu palce.

Tiež by som chcela poďakovať všetkým, ktorý ma podporovali na mojej trnitej, nekonečne dlhej, ale veľmi obohacujúcej ceste. Hlavne Bára!

Na záver by som chcela ešte poďakovať Mgr. Emílii Šupšákovej za korektúru mojej práce a Vítkovi Adamovskému, ktorý mi zaistil preklad maďarských textov.

Venované pamiatke dvoch veľkých ľudí.

Gáborovi Görgeyovi a

Petrovi Mankoveckému.

Prehlasujem, že som túto bakalársku prácu vypracovala samostatne, že som riadne citovala všetky použité pramene a literatúru a že práca nebola využitá v rámci iného vysokoškolského štúdia či k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

V Prahe dňa 20. 8. 2023

Viktória Šupšaková

Abstrakt

Bakalárska práca sa v prvej rade pozrie na fenomén Na koho to slovo padne. Inscenácia, ktorú našťudovala päťica slovenských hercov v rámci ich štúdia na VŠMU, ktorí s touto inscenáciou od roku 1998 slávia úspech nielen po celom Slovensku, po ktorom pravidelne jazdia na zázazdy, ale aj v zahraničí, kde hostujú, predovšetkým pre krajanou. Túto inscenáciu neskôr do svojho repertoáru zaradilo bratislavské Divadlo Astorka Korzo '90 a býva pravidelne vypredaná. Ďalej sa analyzuje divadelná hra maďarského spisovateľa Gábora Görgeyho, s ktorou v roku 1969 odštartoval svoju kariéru dramatika. V maďarčine nesie názov *Komásszony, hol a stukker?* v slovenskom aj českom prostredí je známa ako *Na koho to slovo padne*. V ďalšej časti sa práca venuje našťudovaniu tohto textu. Cieľom tejto práce by malo byť zistenie, čo stojí za touto úspešnou inscenáciou, za týmto fenoménom, ktorý je aj po 500 reprízach a 25 rokoch svojej existencie stále tak obľúbený medzi divákmi.

Kľúčová slová: Gábor Görgey, Na koho to slovo padne, analýza, dráma, inscenácia, groteska, absurdné dráma, Divadlo Astorka Korzo '90, Slovensko

Abstract

The bachelor thesis, in its first part, is focused on staging of this script by a group of five Slovak actors as part of their studies at The Academy of Performing Arts (VŠMU) in Bratislava. The staging of the play has achieved success since 1998 not only across Slovakia, but also abroad. This production has later been added to the repertoire of Divadlo Astorka Korzo '90 in Bratislava where it is frequently sold out. In next part, is analyzed a play by Hungarian writer Gábor Görgey that began his career as a playwright in 1969. In Hungarian, the drama is called "*Komásszony, hol a stukker?*", while in both Slovak and Czech the title of the play is "*Na koho to slovo padne*". In the next chapter, thesis is focused on staging of this script. The aim of the thesis is to find out what lies behind this successful production and this phenomenon, which is still so popular among the audience after 500 performances and more than 25 years of its existence.

Key words: Gábor Görgey, Na koho to slovo padne, analysis, drama, production, grotesque, absurd play, Divadlo Astorka Korzo '90, Slovakia

OBSAH

Úvod.....	9
1. Dvadsať päť rokov a viac ako päť sto repríz	11
1.1 Od výberu textu k rozdelení postáv	11
1.2 Proces skúšania, premiéra a presun do Astorky	12
1.3 Ceny a festivaly	14
1.3.1 Zlomvaz 98	14
1.3.2 Divadelná Nitra '98	15
1.3.3 Ďalšie festivaly	16
1.4 Celosvetové host'ovanie a úspech.....	17
1.5 Propagácia	21
2. Gábor Görgey (1929–2022)	24
2.1 Od výberu textu k rozdelení postáv	24
2.2 Hry a ich témy	25
3. Analýza textu	27
3.1 Hlavný a vedľajší dramatický text.....	27
3.1.1 Názov	27
3.2 Témy a motívy.....	28
3.3 Dramatické postavy	30
3.3.1 Cuki z podsvetia	31
3.3.2 Urodzený.....	31
3.3.3 K. Müller.....	32
3.3.4 Malý, intelektuál	33
3.3.5 Martin, vidiečan	33
3.4 Chronotop.....	34
3.5 Jazyk.....	37
4. Analýza inscenácie.....	38
4.1 Priebeh inscenácie	38
4.2 Scénografia priestoru	40
4.3 Hudba a svetlo	41
4.4 Rekvizity.....	42

4.5 Kostýmy	45
4.6 Herecký komponent.....	46
4.7 Text – scenár – zmeny	47
Záver.....	52
Príloha 1 – obrázky	53
Príloha 2 – rozhovor s hercami	67
Príloha 3 – ohlasy divákov.....	74
Bibliografia	77

Úvod

Trináť rokov po vydaní prvej zbierky poézie Gáborovi Görgeyovi vyšlo v roku 1969¹ jeho najslávnejšie dielo, pravdepodobne jeho najlepšia a najpopulárnejšia hra, ktorá sa stala aj „bezpochyby jedným z významnejších diel maďarskej dramaturgie poslednej štvrtiny storočia, ktoré je potreba hrať“² – *Komámasszony, hol a stukker?*, u nás preložená ako *Ide pešek okolo...*³, ale možno viac známejšia pod názvom *Na koho to slovo padne* (podľa názvu úspešnej inscenácie, ktorá z tohto textu vychádza). Táto divadelná hra mu priniesla celosvetovú slávu, bola s úspechom inscenovaná toho času nielen v Maďarsku, ale dokonca aj v Spojených štátoch.

V *Ide pešek okolo...* zbadáme isté podobnosti so situáciou 60. rokov minulého storočia v strednej Európe a v Maďarsku. Ako aj v Československu, tak toho času aj v Görgeyvej vlasti bola u moci komunistická strana, ktorej sila, moc a skorumpovanosť prenikala do všetkých vrstiev života „obyčajných“ ľudí. Aby tento režim bol porazený, muselo by sa stať jediné, ľudia by sa museli zomknúť, potlačiť do pozadia svoje osobné túžby a nasledovať jeden spoločný cieľ – slobodu. Rovnaká myšlienka sa objavuje aj v tejto hre.

„*Ide pešek dokola .... môže podľa môjho názoru dnes, tu a teraz, predovšetkým zvestovať pokoj odstrašením. Tak, že popri trpkom smiechu sa diváci v každej jednotlivkej postave spoznajú a – čo je najdôležitejšie – odmietnu ju: nie, už nechcem byť taký! Vtedy hádam predsa len budeme môcť kľúčmi, ktoré sa nám celý čas chvejú v prstoch, otvoriť spoločne bránu, ktorá vedie von; preč z uplynulých, pokazených storočí,*“⁴ dodáva autor.

Divadelná hra bola preložená z maďarčiny do slovenčiny Petrom Kováčom, vtedajším dramaturgom martinského divadla, kde sa text uviedol na divadelné dosky 1993 (preklad mohol byť spravený 1992, alebo 1993, ale nie je to nikde uvedené). Táto inscenácia ale napokon zapadla a nemala dlhého trvania.⁵

Text Gábora Görgeyho sa dočkal mnohých zinscenovaní po celom svete (vyše 50 produkcií), v našich končinách sa na profesionálnych divadelných doskách objavil len dva razy (ak pominieme to martinské). Tá novšia, sa objavila na repertoári Klicperova divadla v Hradci Králové iba minulý rok (2022) a zrežiroval ju Michal Vajdička. Ja sa ale budem venovať

---

¹ Internetové ani knižné zdroje sa neschodnú na roku vydania tejto divadelnej hry, uvádzajú sa roky 1966, 1968 a 1969. Avšak Ildikó Iván – manželka Gábora Görgeya – mi povedala, že Görgey hru napísal v roku 1968 a knižne vyšla 1969.

² GEROLD, László. Színház komámasszony, hol a stukker?

³ Görgey, Gábor. *Ide pešek okolo...* Preklad: Peter Kováč.

⁴ Jakab, s. 24.

⁵ „*V čase jej prvého – už vtedy herecký jedinečného – výkladu nemala adekvátny ohlas v obci divadelných kritikov. Ohlas prišiel až po skúsenosti, aká je osobná moc príťažlivá.*“ JAVISKO, 35, č.1/2003, s. 36

slávnejšej, a to slovenskej inscenácii, ktorá sa už uvádza dvadsať pat rokov a má na konte cez päťsto repríz.

Aby som prišla na to, čo stojí za úspechom inscenácie *Na koho to slovo padne* naštudovanou vtedajšími ešte študentami herectva na VŠMU, tak som navštívila divadelné ústavy v Bratislave aj Prahe, kde som získala v prvej rade text divadelnej hry s poznámkami k inscenácii a záznam predstavenia – obom bude venovaná samostatná kapitola, kde sa pokúsim o ich analýzu. Ďalšie, čo som tu získala bolo veľa výstrižkov z novín, ktoré obsahovali recenzie, správy a oznamy o hosťovaní a zájazdoch s inscenáciou, rozhovory s hercami, potom programy z festivalov, ktorých sa zúčastnili a dobové fotografie. Bola som aj v knižnici VŠMU, kde mi boli sprostredkované diplomové práce hercov Vladimíra Kobielskeho, Juraja Kemky, Róberta Jakaba, Mariána Miezgy a Lukáša Latináka. Ale predovšetkým som bola na siedmych reprízach tejto inscenácie.

Táto rešerše by mi mala dovoliť nahliadnuť „pod pokrievku“ tejto úspešnej inscenácie a pokúsiť sa zistiť, čo za týmto úspechom stojí. Či ide o text, z ktorého tvorcovia vychádzali, či ide o skvelé herecké výkony, alebo je to všetko dokopy a ešte niečo viac, čo láka divákov opakovane zasadať do stoličiek divadelných sál.

1. Dvadsaťpäť rokov a viac ako päťsto repríz

V akademickom roku 1997/1998 boli spolužiaci Vladimír Kobielsky, Róbert Jakab, Juraj Kemka, Lukáš Latinák a Marián Miezga študentami tretieho ročníka Divadelnej fakulty programu herectva na VŠMU v Bratislave. Ako zakončenie ročníka malo byť naštudovanie divadelnej hry a následne jej odohratie. Pre svoju záverečnú prácu si vybrali text Gábora Görgeyho *Ide pešek okolo...*

1.1 Od výberu textu k rozdelení postáv⁶

Týchto študentov, budúcich hercov, pedagogicky viedli profesor Martin Huba a profesorka Emília Vášáryová, ktorí s celou dámskou časťou ročníka za účelom semestrálnej práce skúšali divadelnú hru *Orchester* od Jeana Anouilha. Takže táto pánska päťica (ich spolužiak Peter Nádasi skúšal spolu s dievčatami) ostala „na ocot“. Nakoniec si študenti ale vypomohli sami, keď jeden z nich, Juraj Kemka, priniesol text od Gábora Görgeyho *Ide pešek okolo...*, na ktorom začali potom s profesorom Hubom pracovať.

Kemka sa k tomuto textu dostal v martinskom divadle DSNP (vtedajšie Divadlo Slovenského národného povstania, dnes Slovenské komorné divadlo), kde pracoval ako kulisár⁷ a kde sa táto hra (v preklade Petra Kováče) uvádzala od roku 1993. Text sa mu zapáčil, a tak ho ukázal spolužiakom, ktorých text ihneď pri čítaní tiež oslovil („...text [sa nám] *neuveriteľne páčil a boli sme doň doslova zažraní.*“⁸) a navyše bol práve pre päť hercov.

Réžie sa ujal (vtedajší asistent prof. Huby a prof. Vášáryové) Peter Mankovecký a došlo na rozdelenie úloh, ktoré nechcel najprv obsadzovať nejako typovo, takže všetci čítali všetko. Po prvom prečítaní ale bolo o obsadení postáv viac menej rozhodnuté. „*Ono v podstate bolo jasné kto koho bude stvárňovať. Akoby boli písané priamo na našu fyziognómiu,*“⁹ uvádza vo svojej diplomovej práci Marián Miezga. Juraj Kemka, keďže priniesol text, vyberal si ako prvý a padlo to na K. Müllera, potom sa obsadil Marián Miezga do postavy Cukiho z podsvetia. Lukáš Latinák, ktorý pochádza z dediny a má k folklóru blízko, si chcel vyskúšať niečo iné než je postava dedinčana Martina, ktorá sa mu priam ponúkala kvôli podobnému naturelu ako má on.

---

⁶ Obsah tejto kapitoly je parafrázovaný. Zdrojovým materiálom sú diplomové práce hercov Vladimíra Kobielskeho, Róberta Jakaba, Juraja Kemku, Lukáša Latináka a Mariána Miezgu. Tiež pracujem s výstrižkami a rozhovormi z novín, časopisov a periodík, ktoré sú riadne uvedené v kapitole Bibliografia.

⁷ „*Hru som videl v martinskom divadle najmenej dvacať krát. Zospodu z hľadiska i zo strany zpoza kulis... v úlohe kulisára to bolo moje najobľúbenejšie predstavenie.*“ in SZABÓ, G. László, 1998. Preložené z maďarčiny Vítkem Adamovským.

⁸ Miezga, s. 34.

⁹ Miezga, s. 35.

Chcel si zahrať Urodzeného, s čím ale Mankovecký nesúhlasil. „*O tom, aby som hral dedičana Martina, ma presviedčal nielen tým, že sa na to hodím typovo, ale aj tým, že hoci je veľký predpoklad, že to zahrám dobre, ešte som si to nikdy nevyskúšal a nepresvedčil sa o tom.*“¹⁰ „*Dneska už viem, že táto postava bola fakt napísaná pre mňa.*“¹¹ Po tomto rozhodnutí ostali neobsadené už len dve postavy, Urodzeného si vybral Vladimír Kobielsky a Pekár prischol Róbertovi Jakabovi.

1.2 Proces skúšania, premiéra a presun do Astorky¹²

Postavy boli rozdelené, niektorí herci boli spokojní viac, niektorí menej, chvíľu teda niektorým trvalo, než si k nim našli cestu a obľúbili si ich.

„*Úprimne hovorím, že som sa na začiatku zdesil. V dvadsiatich troch rokoch len ťažko zahráte autenticky senilného starca. V hre je totiž každá postava staršia ako my. Boli tam vety, ktoré mi jednoducho nedovoľovali cítiť sa uvoľnene. Ale i ostatní s tým mali problémy, takže sme neskôr postavy omladili a to nám všetkým dosť pomohlo,*“¹³ spomína Kobielsky. A dodáva: „*Môj postoj a vzťah k tejto postave sa postupne zmenil na vzájomnú súhru, ktorá mi spôsobovala radosť.*“¹⁴ Jakab to videl jednoznačnejšie: „*Svoju postavu som neznášal!*“¹⁵ Ale tieto ich negatívne pocity zatienila už od začiatku veľká radosť z toho, že môžu spolu hrať a tvoriť.

Skúšky a prípravu na premiéru opisujú herci vo svojich diplomových prácach, ktoré sú z polovice venované práve tejto inscenácii a ktoré písali na konci štvrtého ročníka. Zachycujú v nich to, ako prijali svoju postavu a ako na nej pracovali po hereckej stránke. Tiež sa snažia nájsť ich zvolené témy (napr. zodpovednosť, spontánnosť, sloboda, individualita, úspech ...) práve v celom procese skúšania aj ich doterajšej hereckej praxi. Všetci sa zhodli na tom, že skúšanie bolo náročné, ale hlavne že sa nezaobišlo bez veľa smiechu. Možno však to najdôležitejšie, čo vzniklo okrem inscenácie, je ich priateľstvo, ich kolektív to bez reči stmelilo. „*Smiechu sme sa veľmi ťažko zbavovali a pamätám sa ako režisér raz buchol dverami a*

---

¹⁰ Latinák, s. 24.

¹¹ SZABÓ, G. László, 1998. Preložené z maďarčiny Vítkem Adamovským.

¹² Obsah tejto kapitoly je parafrázovaný. Zdrojovým materiálom sú diplomové práce hercov Vladimíra Kobielskeho, Róberta Jakaba, Juraja Kemku, Lukáša Latináka a Mariána Miezgu. Tiež pracujem s informáciami z osobných rozhovorov uskutočnených dňa 10. 1. 2023 a 17. 5. 2023 v Divadle Astorka Korzo '90 a s výstrižkami a rozhovormi z novin, časopisov a periodík, ktoré sú riadne uvedené v kapitole Bibliografia.

¹³ SZABÓ, G. László, 1998. Preložené z maďarčiny Vítkem Adamovským.

¹⁴ Kobielsky, s. 30.

¹⁵ Jakab, s. 28.

povedal, že kým sa neprestaneme smiať, môžeme skúšať sami. Tým, že nás práca veľmi bavila – zodpovednosť, atmosféra, súdržnosť zohrávali v tomto kolektíve obrovskú úlohu.“¹⁶

Skúšobný proces prvej polovici hry bol dosť ťažkopádny a zdĺhavý. Možno to spôsobovala príliš jasná predstava režiséra Mankoveckého, s ktorou nie úplne ladili, lebo chceli mať viac javiskovej slobody. Tiež to možno zapríčinilo odlišný spôsob prístupu herca k postave, ktorý mali ich dvaja vedúci: „*Mankovecký nám vysvetľoval odlišnosť inscenovania a žiadal od nás priamočiarejšie videnie a jednoduchšie myslenie, čo sme my, po hodinách s p. Hubom vysvetľujúcim nám duševnú a intelektuálnu zaujatost' herca pri vytváraní postavy, nijako nechceli prijať za svoje.*“¹⁷

Túto „krízu“ prekonali v druhej polovici hry, kedy raz na skúšku neprišiel režisér a oni tak konečne mali úplnú slobodu tvorenia. „*Sloboda a voľnosť, z časti znalosť témy a režisérova neprítomnosť, nám ponúkli byť odkázaní sami na seba.*“¹⁸ Tých desať strán, ktoré nahodili a spoločne dajako odrežirovali nakoniec schválil aj ich oficiálny režisér. „*Príjemným prekvapením bolo, keď režisér túto našu slobodnú aktivitu umocnil drobnými javiskovými zákonitosťami mizanscény a v celku v podstate akceptoval.*“¹⁹

Skúšalo sa v priestoroch na Ventúrskej ulici, kde vzniklo Štúdio Kaplnka (kapacita cca 40 až 60 divákov) a k nemu prislúchajúci podzemný komorný priestor s oficiálnym názvom Galéria, dnes známy ako Štúdio Burkovňa (kapacita cca 30 až 40 návštevníkov).²⁰

Burkovňa bola „[p]lesnivá, zaprášená, klenbovitá pivnica s rozbitými parketami na zemi“²¹. Išlo v podstate o nedivadelný priestor – bez klasického javiska a hľadiska, avšak hercom „*ponúkala úžasnú atmosféru tmavého bunkra, alebo vojnového úkrytu, kde sa naše telá spotili o niekoľko minút. Tento priestor bol menší a predpisoval inscenácii a nám horšie hracie podmienky, ktoré nám v tomto prípade vyhovovali. Hralo sa ‚telo na telo‘ a náš kontakt s divákom bol taký bezprostredný, že sme pri bežaní museli dávať veľký pozor na nohy divákov.*“²²

Po dvoch mesiacoch a niekoľkých reprízach inscenácie, ktoré sa tu ešte uskutočnili, prišli herci o túto jedinečnú a nenahraditeľnú atmosféru, ktorú tak horko ťažko vytvorili. Burkovňa sa z hygienických dôvodov musela uzavrieť a museli sa tak presunúť o poschodie vyššie do Kaplnky (tiež bez klasického hľadiska a javiska). V tomto novom cudzom priestore len ťažko

---

¹⁶ Miezga, s. 38.

¹⁷ Latinák, s. 24.

¹⁸ Kobielsky, s. 29.

¹⁹ Tamže.

²⁰ Oba priestory dnes spadajú pod Komorné priestory Divadla Lab na VŠMU v Bratislave.

²¹ Kemka, s. 24.

²² Kemka, s. 25.

hľadali genia loci tej malej pivnice pod nimi a otázka v plén bola, či táto zmena prostredia ovplyvní ich herecké výkony. „...všetky mizanscény sa nám zdali úplne iné.“²³ Malá Burkovňa nevyžadovala prehnané gestá a mimiku, divák bol schopný spozorovať aj najjemnejšiu reakciu.

Miezga spomína, že „...pred premiérou sme dokonca skoro všetci ochoreli. Potom sa niečo stalo, prišiel nápad, ktorý nám dodal silu. Ako by nás niečo vystrelilo.“²⁴ Nič menej generálka prebehla 28. januára 1998 a o dva dni neskôr 30. januára bola premiéra v Burkovni. Napriek tomu, že tam kvôli stiesneným priestorom bolo prítomných len veľmi málo ľudí, divácky záujem o inscenáciu bol, premiéra bola prijatá extrémne pozitívne aj pedagógmi²⁵ a aj herci boli s výsledkom spokojní²⁶. A tak sa to herci rozhodli zahrať znovu a znovu, lebo im bolo ľúto nechať ich výtvor upadnúť v zabudnutie. Nakoniec sa tento titul stal jeden z oporných bodov repertoárového divadla (Divadelné štúdio VŠMU), ktoré na škole vzniklo. Na konci ich vysokoškolskej dochádzky v roku 1999 mala inscenácia na konte približne 30. reprízu. Herci sa rozhodli, že s inscenáciou chcú pokračovať aj na vojne v Armádnom umeleckom súbore (1999-2000), čo sa im aj za pomoci dekana fakulty docenta Juraja Slezáčka podarilo. Takže z pivničných priestorov sa presunuli do vojenských kasární, kde udržali pozornosť až 400 vojakov²⁷. Potom fungovali ako záskoková (prenájomová) inscenácia v Divadle Astorka Korzo '90. Chvíľu hrali aj v Klube Čierny havran (pivničný priestor na Bielej ulici č. 6, predtým Wolkrovej), kde ich prichýlil Jozef Krasula. Dokonca, aby mohli pôsobiť ďalej (v tomto zložení), vymysleli uskupenie Činoherné divadlo Publikum (2001-2003). A od 6. marca 2003, kedy prebehla akože obnovená premiéra *Na koho to slovo padne...* sa ich domovské dosky stali tie v Divadle Astorka Korzo '90 a na nich účinkujú úspešne až dodnes.

1.3 Ceny a festivaly

Študentská inscenácia sa v roku svojej premiéry dostala na dva významné divadelné festivaly, jeden v Čechách a druhý na Slovensku, kde aj obdržali ceny.

1.3.1 Zlomvaz 98

Festival divadelných škôl sa konal 14.–17. mája v Prahe v Studiu Ypsilon. Medzi sebou súťažili DAMU, JAMU, bratislavská VŠMU a študentská skupina Gate z New Yorku. K videní bolo až

---

²³ Kemka, s. 25.

²⁴ SZABÓ, G. László, 1998. Preložené z maďarčiny Vítkem Adamovským.

²⁵ Pavlac, 2023. B

²⁶ „...podarilo [sa nám] uviesť veľmi hodnostné a kvalitné predstavenie.“ Jakab, s. 30.

²⁷ SME 7.3.2003,

dvanásť inscenácií, ale Divácku cenu Obratel získala práve inscenácia *Na koho to slovo padne*.

„O víťazi letošního ZLOMVAZU – pánské části 3. ročníku VŠMU (*Na koho to slovo padne*) mluvili všichni už po zhlédnutí jejich představení jako o jednoznačném favoritovi. Protagonisti nejen při představení, ale při všech dalších akcích (i třeba jen v ypsilonském baru) byli stále „vidět“, nezapřeli svůj temperament, hráli pořád, se vším, měli z toho radost a radost a dobrou náladu taky rozdávali,“²⁸ prezradil dekan divadelnej fakulty docent Vladimír Mikeš pre Zpravodaj Akademie múzických umění v Praze.

Okrem ceny – umeleckého diela so zasadeným obratlom stredovekého kulhavého mnicha si odniesli aj túto recenziu kvitujúcu ich herecký výkon v denníku Festivalu Zlomvaz 98: „*Temperamentní divadlo pětice slovenských herců. Až robustně fyzické a atakující. Režisér Peter Mankovecký postavil inscenaci především na hercích. A herecká réžie se vyplatila. Je vidět, že adepti jsou schopni profesionální práce bez berliček jakými mohou být nákladná výprava, efektní svícení či hlasitá hudba. Chlapci více než hrají existují na scéně. Celé představení udržují napětí na tragikomickém ostří nože. V jedné situaci jsou schopni projít několika střihy k vypointovanému konci. Hra ve své podstatě tragická o věčném koloběhu lidského snažení a pachtění tu po moci, tu po humanismu či jiných ideálech nevyznívá v jejich podání tak černě. Je okořeněna mnoha až k absurdnu dohnanými komickými situacemi. Možná, že se člověku někdy podaří najít cestu z tohto začarovaného kruhu ven.*“²⁹ Dan the Man o pár strán neskôr označuje túto inscenáciu ako „*fascinující herecký koncert*“³⁰.

1.3.2 Divadelná Nitra '98

Divadelná Nitra je jeden z najväčších divadelných festivalov na Slovensku. Na tomto medzinárodnom festivale sa prezentujú každoročne tie najlepšie diela nielen zo slovenských, ale aj českých divadiel a pomedzi to aj zahraničné súbory. Cena, ktorá sa tu odovzdáva v rôznych kategóriách, sa nazýva Dosky (obdoba českých cien Thálie).

Slovenský herci vystúpili so svojou inscenáciou 5. októbra 1998 o polnoci na siedmom ročníku tohto festivalu („ostrov slobodnej komunikácie“ – motto pre tento ročník), ako dokladá festivalový letáčik. Získali Cenu Dosky v kategórii Objav sezóny. „*Áno, v posledných dňoch sme už dúfali, verili. Pedagogovia sa na nás veľavravne usmievali, žmurkali. Ale v piatok som*

---

²⁸ Acta Academia, Informatorium, Zpravodaj akademie múzických umění v Praze, 5/6, 98

²⁹ Bergerová, Obratel, denník Festivalu Zlomvaz 98

³⁰ Dan the Man, Obratel, denník Festivalu Zlomvaz 98

tomu zasa už až tak neveril. Celý deň sa neuveriteľne vliekol a potom večer to konečne prišlo,“³¹ hovorí Latinák.

Aj na tomto festivale si herci vypočuli pozitívnu kritiku. „*Mladí herci sú ustavične plní energie, radi sa hrajú v tomto predstavení, stále v sebe ešte majú dychtivosť, nedočkavosť postaviť sa na javisko, a veľmi túžia po diváckom ohlase. Ako dlho sa tieto vlastnosti podržia? Zabudnú na nich, spolu s postupným zabúdaním na pocity, s ktorým vstupovali na profesionálnu scénu? V každom prípade však je a ostane skutočnosťou, že našli vlastný komediálny štýl, že ho nevytiahli z nejakej konvenčnej talianskej škatuľky. To, čo robia, nie je práve posvätné čisté umenie – no vo veku komercializácie je takýto nárok azda aj prítvrdi.*“³²

1.3.3 Ďalšie festivaly

Po týchto dvoch dôležitých festivaloch a výhrach, ktoré sa veľmi často objavujú v rámci propagačnej anotácie k tejto inscenácii, herecká päťica vystúpila aj na mnoho ďalších festivaloch, v zahraničí, ale hlavne po Českej republike.

Zoznam festivalov nižšie slúži len ako príklad.³³ K niektorým festivalom som pripísala viac informácií (lebo som ich dohľadala) či dokonca spomienky hercov.

počas školy 1998/1999

– zmienka o ich inscenácii sa objavila v divadelnom programe k americkej inscenácii Jumping the Gun (Na koho to slovo padne)

„Also, there has been a highly successful Slovak-language production in Bratislava, Slovakia.“³⁴

– Bánovce nad Bebravou – Festival živej kultúry Piemenie 99

– Francúzsko (Nancy): Miezga: „*Tam nerozumeli ani slovo. Bolo však príjemné, že napriek tomu pochopili, o čom je tá hra a reagovali.*“³⁵ Jakab: „*Zvláštne predstavenie bolo na festivale vo Francúzsku. V tej divadelnej sále nebola ‚rampa‘, javisko a hľadisko bolo úzko prepojené. Aj napriek tomu, že diváci jazyku nerozumeli, rozumeli nám. To je potvrdenie toho, že divadlo je nadverbálna záležitosť.*“³⁶

---

³¹ DVOŘÁKOVÁ, Barbora, TINKOVÁ, Alexandra. SME, 1998

³² JAUNIŠKIS, Vaidas. Divadlo v medzičase, r. 3, č. 4, 1998, s. 6.

³³ Pracovala som s výstrižkami a rozhovormi z novín, časopisov a periodík, ktoré sú riadne uvedené v kapitole Bibliografia.

³⁴ The Program Magazine of the Clarence Brown Theatre. s. 10.

³⁵ Hornonitrianske noviny 8. 3. 2011

³⁶ Javisko 8. 6. 1999

– Holandsko: Kobielsky: „Naopak „holandské“ publikum sme zažili, keď sme skočili do priestoru s nasadením, mysliac si ‚ved’ už to nemôže byť zlé‘, a veľmi rýchle sme pochopili, že aj to sa dá.“³⁷

2001 – Festival slovenskej kultúry v Dejvickom divadle v Prahe

2003 – Divadelní Luhačovice – prehliadka komornej tvorby profesionálnych divadiel

2004 – „To nejlepší z humoru na slovenské scéně“ v Mestskom divadle Mladá Boleslav

Tuto ale nakoniec asi nevystúpili. V ozname z festivalu „na čo sa môžeme tešiť“ uvedení sú, ale potom v správe z festivalu (po skončení) už uvedení nie sú.

2006 – XI. medzinárodný divadelný festival v Breste

„Diváci v beznádejne vypredanom festivalovom divadle spontánne reagovali od prvej chvíle na humorné i vážne situácie a mohutne ocenilo bravúrne výkony Mariána Miezgu, Juraja Kemku, Vladimíra Kobielskeho, Lukáša Latináka a Róberta Jakaba a rovnako aj režijné vedenie Petra Mankoveckého. Pochvalné hlasy na predstavenie Astorky, slovenské herectvo i slovenskú hereckú školu zaznievali v kuloároch i oficiálne na tlačovej konferencii po predstavení.“³⁸

2010 – Festival „Vianoce v divadle“ na Myjave

2012 – „Slovenské divadlo v Praze“ v Divadle Bez zábradlí

1.4 Celosvetové host'ovanie a úspech

Už od samého začiatku sa dostavil úspech, ktorý v podstate nikto z nich ani neočakával. Herci boli prekvapení možno aj preto, lebo keď začínali túto inscenáciu skúšať, tak nemali s tým väčšie ambície než zdarne ukončiť ročník. Nikto nevedel, že chémia, ktorá medzi nimi vznikne, vydrží tak dlho a text, ktorý si vyberú, im sadne ako „rit' na šerbel“, spôsobí, že budú vypredávať divadelné sály, nielen v slovenských a českých končinách, ale aj za hranicami.

K ich úspechu sa vyjadril aj maďarský prekladateľ László G. Szabó, ktorý ich sleduje už od premiéry a oni ho označujú za svojho „dvorného kritika“. „Jedno som vedel, že je to neskutočne úspešné a bude to mať dlhý úspech, ale to, že až taký dlhý, to nikto tomu neveril, nie že neveril, to nikoho nenapadlo. Že táto hrá a oni piati sú tak strašne dobrí herci, že išli sem a tam a nakoniec sa ukotvili v Astorke. Vždy to hrali, všade to hrali, proste nepustili túto hru a táto hra miluje ich tak isto ako oni milujú túto hru. Ale nemohol som vedieť, samozrejme to nikto nevie,

---

³⁷ Kobielsky, s. 31.

³⁸ Župné noviny 29. 9. 2006

že to budú hrať desať rokov, päť rokov, keby to hrali iba päť rokov, aj tak sme nadšení. No ale oni už to hrajú ježišmária dvadsaťpäť rokov.“³⁹

Na koho to slovo padne ich dostalo „do povedomia širšej verejnosti, ocitli sa v televízii, v novinách, nabrali viac sebavedomia, že už niečo sme, že sme už niečo dokázali a oddávali sme sa tomuto slastnému pocitu – úspechu,“⁴⁰ toto uviedol Latinák vo svojej diplomovej práci už rok po premiére. A napriek tomu, že ich „popularita rástla v priamej úmere s počtom odohratých predstavení“⁴¹, boli si vedomí toho, že nesmú týmto pocitom slávy nechať opíť a zaspať na vavrínoch. Kemka to reflektoval vo svojej diplomovej práci takto: „Aj my sme onoho zvláštneho stavu duše a opojenia z úspechu zažili snád' až priveľa. A myslím si, že to malo vplyv aj na našu ďalšiu prácu v kolektíve a na naše ďalšie ‚v pohode‘ odohraté predstavenia. V tej tretej desiatke nami odohratých predstavení som mal pocit, že všetci zabúdame na poctivú prácu a že sa nechávame unášať osvedčenou kvalitou. V tom momente sa z predstavenia vytráca správny a pravý tón a nahrádza ho ‚automatický pilot‘, zapnutý na začiatku a vypnutý na konci inscenácie každým z nás.“⁴²

Chalaňi⁴³ ako si hovoria a ako ich divácka verejnosť pozná, ale všetky nástrahy neočakávaného úspechu zvládli, a to že ich to stále baví spolu hrať a chcú s touto inscenáciou aj zostarnúť⁴⁴ sa plynulo prenáša z javiska do hľadiska a to sa odráža na vypredaných predstaveniach v Divadle Astorka Korzo '90, počtu zájazdov po Slovensku, Česku a zahraničí, ale aj na kladných a ospevných titulkoch a článkoch v tlači či na webových stránkach. Z *Na koho to slova padne* sa stal skrátka megahit.

Príklad pozitívneho ohlasu v tlači:

Na koho to slovo padne opäť hrajú v Astorke. SME, r. 11, č. 55, s. Príloha Bratislava, s. III. 7. 3. 2003

„Diváci majú o hru stále veľký záujem, Na koho to slovo padne má aj po piatich rokoch svojich stálych divákov a je neustále vypredané.“

„V dejinách slovenského divadelníctva snád' ani nebolo študentské predstavenie, ktoré by bolo také úspešné.“

---

³⁹ Szabó, 2023.

⁴⁰ Latinák, s. 20.

⁴¹ Kemka, s. 29.

⁴² Kemka, s. 29-30.

⁴³ „Chalaňmi ich nazval spisovateľ a ich kamarát Lubo Dobrovoda.“ Kemka, 2023.

⁴⁴ „Pamätám sa, ako sme vtipkovali, že s touto inscenáciou raz zostarneme. Zatiaľ to vyzerá nádejne,“ hovorí Jakab. SME 6. 3. 2003

Ako sa robí hit. Na koho to slovo padne. SME, TV OKO, r. 20, č. 20, s. 14-15. 2. 2. 2012

„Nakoniec sa v divadelnej sezóne 1997/1998 aj stala objavom. Odvtedy patrí medzi najobľúbenejšie slovenské činoherné tituly a stále je v repertoári.“

„Veľa divákov ju videlo viac ráz, pretože je to ich „kultové“ predstavenie. Každý z nich vám potvrdí, že zážitok je taký, akoby ste hru videli prvýkrát – maximálne nasadenie, svieži nevyvetraný humor, silné emócie. Predstavenia sú vždy vypredané a protagonisti zožínajú všade ovácie.“

„Na koho to slovo padne je naozajstným divadelným hitom a zostane ním dovtedy, kým ho päťica hercov bude hrať.“

Nie je to úplne zvykom naraziť k tejto inscenácii na záporný ohlas⁴⁵, ale niekedy sa objaví.

Bomba se nekonala⁴⁶

„Na inscenaci je bohužel znát její věk. Nutno podotknout, že hercům bylo v době premiéry kolem třidvaceti let. Dnes jim táhne na čtyřicet. V pohybech postrádají mrštnost a i postavy by zasloužily vzhledem k jejich věku uchopit trochu jinak.

Například gangster Cuki Mariána Miezgy poněkud nečistě balancoval mezi zkušeným padouchem, jež neovládá ironii, a drsným mladíkem počínajícím si až nepřírozeně vyzrálé. Paradoxně se tak děje v době, kdy herci ‚dospěli‘ do svých postav.

Herecké výkony nicméně byly pozoruhodné, avšak mezi obouchanými kulisami působili aktéři občas jako jejich kostýmy – jaksi vyšisovaně. Věřím, že by mohli s touto komedií vyprodávat sály ještě dalších patnáct let, ovšem je škoda, že skvěle sehraná pětka herců, co na sebe na jevišti dobře slyší, nenabídne divákům nějaký nový titul.

Inscenaci jako takové nelze formálně nic zásadního vytknout a nakonec ‚to byla vlastně docela sranda‘.

Zoznam uvedených hostovaní nižšie slúži len ako príklad.⁴⁷ K niektorým hostovaniam som pripísala viac informácií (lebo som ich dohľadala) či dokonca spomienky hercov.

1999 – v Redutě v Prahe

máj 2001 – 75. repríza

jeseň 2003 – 100. repríza

---

⁴⁵ V rámci svojho rešerše som na neho nenatrafila.

⁴⁶ Psáno z reprízy Matějem Randárem 10. 6. 2014 v rámci festivalu Divadelní svět Brno.

⁴⁷ Pracovala som s výstrižkami a rozhovormi z novín, časopisov a periodík, ktoré sú riadne uvedené v kapitole Bibliografia.

2003 – hosťovanie v Žižkovskom divadle v Prahe

2004 – hosťovanie v Švandovom divadle v Prahe (už v rámci Astorky, ktorá na tejto scéne často hosťuje)

apríl 2007 – 150. repríza

2007 – Sydney, Austrália

Sa všetci (okrem Lukáša Latináka, ktorý si tesne pred odletom zlomil nohu a musel ho zaskočiť Miro Noga) dostali do Sydney, kam ich pozvali krajanovia. *„Divadelníkom na cestu prispelo mesto, o pobyt sa postarali krajanovia v neoficiálnom priateľskom duchu. ... K predstaveniu im zohnali kulisy aj pištoľ, ktorá neprešla colnou kontrolou ani ako rekvizita.“*⁴⁸

2008 – Los Angeles, USA

Čakali ich tu krajanovia s otvorenou náručou a s viac ako do polovice zaplnenou sálou známeho UCLA Theater. Lístok stál dvadsať dolárov a propagácia prebehla len na e-mailové pozvania a „šepkandu“. Po konci predstavenia boli herci odmenení desať minútovým standing ovation.

2010 – Vojvodina, Srbsko

20. 9. 2010 – Budapešť, Maďarsko

Zaplnených 600 miest v divadle Vighszínház za účasti Gábora Görgeya (stretli sa prvý raz). Recepciu usporiadalo Veľvyslanectvo SR.

*„Keď sme hrali v Maďarsku, potom vystúpil na pódiu aj autor hry. Bol to veľmi sympatický pán a pre nás to bol mrazivý zážitok, že tam bol autor hry, ktorá nás sprevádza tak dlho. Lipli sme na každom jeho slove.“*⁴⁹

2011 – 200. repríza za prítomnosti spisovateľa

Gábora Görgeya povedal *„že sa veľmi teší, že sa jeho hra prekladá do rôznych jazykov a že je o ňu záujem. Ale že je z toho zároveň aj trochu smutný, pretože jej téma je taký smiech cez slzy“*.⁵⁰

2013 – Ottawa, Kanada (vypredaná sála anglikánskeho kostola sv. Richarda)

2015 – Sarasota, USA

2016 – Chicago, USA

2017 – Londýn, Veľká Británia

2018 – 365. repríza

2019 – Dublin, Írsko

3. 4. 2023 – 500. repríza odohraná v Nitre

---

⁴⁸ SME 5. 4. 2007

⁴⁹ Trnavské ECHO 10. 4. 2019

⁵⁰ Tamže.

Herci svoj úspech pripisujú dvom faktorom – veľkému vplyvu svojich pedagógov, ktorí ich motivovali k spoločnej práci a nútili ich tvoriť⁵¹ a svojmu kolektívu, ktorý sa u tejto inscenácie zišiel. A aj keď sa dakedy dostavila ponorková nemoc, tak sa z toho poučili a ešte viac ich to spojilo. Nie nadarmo o tejto súhre a naladení na jednu notu píšu už pred dvadsiatimi piatimi rokmi v rôznych podobách vo svojich diplomových prácach všetci herci.

„Myslím, že touto hrou sa odštartovala nová epocha vývinu nášho kolektívu. Kdekoľvek a kedykoľvek sme boli na zájazdoch, vždy sme držali pokope. Nie náhodou sa nám stalo aj vo Francúzsku, Česku i Slovensku, keď prišli po predstavení za nami ľudia a povedali, že z javiska cítili strašne veľkú energiu, ktorou sú teraz naplnení...“

Práve v týchto dňoch sme oslávili jubilejnú 30 reprízu predstavenia. Po škole sa chystáme všetci piati do Armádneho umeleckého súboru, kde by sme hru naďalej mali hrať. Dúfajme, že aspoň 50-ky sa dožije – zaslúži si to!“⁵²

Dožila sa.

1.5 Propagácia

Na koho to slovo padne malo jedinú prestávku, a to v priebehu pandémie covidu 19. Keď sa potom už mohlo v divadle hrať za určitých hygienických opatrení a uvádzal sa tento titul, tak býval vypredaný. Po pandémii funguje inscenácia tak ako pred ňou. Chalaňi síce v zahraničí zatiaľ ešte neboli, ale úspešne jazdia po „všetkých“ slovenských mestách a posledné dva roky pravidelne aj v českých mestách (Praha, Brno, Ostrava, Olomouc). Aktuálne majú naplánované jesenné turné k svojmu nedávnomu výročiu 500. repríze a už sú zverejnené aj termíny predstavení na začiatok roku 2024.

Keď nahliadneme do propagácie tejto inscenácie, hlavne na internetových stránkach a sociálnych sieťach (v tomto prípade Facebook) zistíme, že okolo inscenácie sa vytvára určitý kontext.

príklad č. 1

Marián Miezga, Lukáš Latinák, Juraj Kemka, Róbert Jakab a Vladimír Kobielsky namíchali jedinečnou pečeť charakterů, které nás spoolehlivě rozesmívají i nutí zamyslet se již celých **pěťadvacet let!** Řeč je o jedinečném a stále živém tématu hry *Na koho to slovo padne*.⁵³

---

⁵¹ Javisko 8. 6. 1999

⁵² Miezga, s. 38.

⁵³ facebook.com/events/789675702338436?post_id=789676542338352&view=permalink

príklad č. 2

Divadelný festival Slovenské kortyny na Gemi prináša legendárne predstavenie „Na koho to slovo padne“, s ktorým známi herci z **Divadla ASTORKA Korzo 90** brádzia divadelné javiská už viac ako **štvrtstoročie**, od svojich **študentských čias na VŠMU**.⁵⁴

príklad č. 3

Legendárny divadelný počin prelomil míľnik 500. reprízy! **Pôvodom študentská inscenácia**, ktorá nemala v pláne byť viac, než je a predsa svojim hodnotným presahom vyniká a vypredáva sály už celých **25 rokov**! V predstavení si podali ruky talent, kvalitný humor aj herecký kumš, ktoré nám už čoskoro predvedie päťica obľúbených hercov – **Marián Miezga** ako mafián z Leopoldova, **Lukáš Latinák** v roli národovca z Repkoviec, **Juraj Kemka** alias urečnený bonzák so zápalom močového mechúra, **Vladimír Kobielsky** sťa Urodzený aristokrat a **Róbert Jakab** ako Intelektuál.⁵⁵

Príklad č. 4

Inscenácia Na koho to slovo padne pôvodne vznikla ako **ročníková práca na Vysokej škole múzických umení** pred **dvadsiatimi rokmi**. Naštudovali ju piati mladí herci **Latinák, Kemka, Miezga, Jakab a Kobielsky** v réžii Petra Mankoveckého. My si ju pozrieme v pondelok 11. 6. v žilinskom Dome odborov.⁵⁶

Príklad č. 5

Jedna z najúspešnejších slovenských divadelných hier Na koho to slovo padne postavená na päťici oduševnených výkonov, príde na pódium žilinského Domu odborov. **Lukáš Latinák, Juraj Kemka, Marián Miezga, Róbert Jakab a Vladimír Kobielsky** sa v pondelok 11. marca predstavia v grotesknom príbehu piatich individuí uzavretých v jednej miestnosti v spoločnosti jedného revolvera. Predstavenie, ktoré sa môže pýšiť **cenou DOSKY ako Objav sezóny**, vypáli jeden gag za druhým.⁵⁷

---

⁵⁴

facebook.com/prepninarevucu/posts/pfbid0dhVWVzBmGYvhwnPgGwfqEAfAhHkqudqitrB39mPGBSDuF9DPpX36FYdPT31xkflv1

⁵⁵

facebook.com/pkopresov.sk/posts/pfbid02qmJv3TdQq6u82tW8fxbrHxbU9VNmGgR4ViTWRgAv9XZNg9DBZTbAgeKJWaXgJ5Vhl

⁵⁶

facebook.com/AgenturaWilliam/posts/pfbid02kdGvNNxTJmAXxHzJ4nWTz4Q7V4j3QaHS1UinuKkfxZPx9mbUjhrUtiF6qpxeUr5al

⁵⁷

facebook.com/TikZilina/posts/pfbid0Kmp4Cb7KC58ymQAXkB2wmLt8hnVUBtPXxUxdcs7f8iyYJWZ6EKYo aixe846yzBSxl

V štyroch z piatich príkladov sa objavujú mená, čo zase nie je ta výnimočné a predpokladá sa, že u inscenácie budú uvedení aj herci. V Príklade č. 2 je miesto mien hercov použité Divadlo ASTORKA Korzo '90, ich domovská scéna, ktorá ale nie je uvedená v žiadnej inej „reklame“. To znamená, že inscenácia ťaží zo slávy hercov – že sú vo verejnom povedomí a ľudia ich poznajú z televízie (seriály, televízne súťaže), rozhlasu, dabingu, ale i z iných inscenácií. O tom, že inscenácia ťahá na tváre hercov píše už v roku 2012 Martina Mašlárová: „*Tá [Na koho to slovo padne] je absolventským kusom známej „partičky“ Jakaba, Kemku, Kobielskeho, Latináka a Miezgu z čias ich štúdia na VŠMU, hoci už takmer patnásť rokov je súčasťou repertoáru divadla Astorka. O ňom sa ale v programe nenašla zmienka, pretože mená jej hercov zrejme lákajú viac, o čom svedčilo aj šapito zaplnené do posledného miestečka.*“⁵⁸ Toto podporuje aj podoba plagátov k inscenácii, ktoré sa síce časom obmieňajú, ako vidno v Prílohe č. 2 – obrázky, ale vždy je na nich dominantným objektom tvár hercov.

Tiež sa v uvedených príkladoch zdôrazňuje, že inscenácia sa hrá už nejakú dlhšiu dobu – dvadsať dvadsaťpäť rokov – takže ide o niečo jedinečné. A upozorňuje sa aj na to, že herci boli spolužiaci z VŠMU, alebo že táto inscenácia je v spojitosti s VŠMU alebo že má nejaké ocenenia (tiež z čias VŠMU).

Tieto informácie pre oznámenie toho, že sa táto inscenácia bude hrať vtedy a vtedy tam a tam, sú navyše. Upútavajú tým pozornosť neznaleho diváka a tiež z inscenácie robia fenomén – niečo, čo je jedinečné. Niektoré z týchto informácií sa objavujú aj vo výpovediach divákov (viď Príloha č. 3 – ohlasy divákov), takže ostávajú v ich pamäti spojené s touto inscenáciou.

Fenomén *Na koho to slovo padne* je predstavený, teraz by bolo na mieste sa pozrieť, čo sa ním stojí.

---

⁵⁸ Javisko 2012

2. Gábor Görgey (1929–2022)

2.1 Biografia

Gábor Görgey, ktorý len pred nedávnom zomrel, sa narodil ako Arthur do šľachtickej maďarskej rodiny. Bol pomenovaný po svojom prastrýkovi Arthurovi Görgeyovi, generálovi z obdobia revolúcie 1848–1849 v Maďarsku. Napokon si ale musel svoje krstné meno zmeniť, lebo v tej dobe bol zmienený prastrýko ešte stále sporná a záporná historická postava maďarských dejín.

1948 začal Gábor Görgey študovať nemčinu a angličtinu na Katolickej univerzite Péter Pázmányho a na Rímskokatolickej teologickej akadémii, ale hneď nasledujúci rok bol zo školy vyhodnený. Začal tak pracovať v Maďarskom národnom divadle ako dramaturg, zanedlho bol ale vyhnaný aj z Budapešti kvôli svojmu aristokratickému pôvodu a mohol sa vrátiť až v roku 1954.

Revolúcia o dva roky neskôr a relatívne obdobie konsolidácie mu prinieslo isté finančné zaistenie, a tak mohol začať pracovať ako spisovateľ – básnik, prozaik, ale predovšetkým dramatik, v neskorších rokoch aj ako novinár, prekladateľ, dramaturg, režisér a v posledných rokoch (2002–2003) ako minister kultúry Maďarskej republiky a do roku 2004 ako hlavný kultúrny poradca premiéra.

Je držiteľom niekoľkých cien: Cena Robert Graves (1976), Cena József Attila (1980), Cena Pro Arte (1985), Cena Déry Tibor (1989), Cena nadácie IRAT (1980), Literárna cena Umeleckého fondu (1992), Cena Kniha roku (2000), Pro Urbe Budapest (2001), Cena Zlaté pero (2005) a Cena Kossuth (2006).

Ešte pred tým než sa preslávil svojím divadelným debutom *Ide pešek okolo...*, pohyboval sa v divadelnej sfére inak, viedol napr. divadelné krúžky. Tiež zopár desaťročí publikoval v novinách Magyar Nemzet (1959–1994) a pracoval aj ako dramaturg pre filmové štúdiá Pannonia (1961–1969). Počas svojej spisovateľskej dráhy sa objavoval na niekoľkých vedúcich pozíciách v rôznych kultúrnych inštitúciách (vedúci sekretariátu v Národnom divadle v Szegede 1982–1989, umelecký šéf Maďarskej televízie 1994–1997, člen predsedníctva Maďarského zväzu spisovateľov 1992–1998, predseda PEN klubu 2001–2010, člen Európskej akadémie vied a umenia).

2.2 Hry a ich témy

Z jeho tvorby, ktorá sa netýka divadla, by som upozornila napríklad na jeho prvý spisovateľský počin, básnickú zbierku *Füst és fény* (Dym a svetlo) z roku 1956, ďalšia vyšla v roku 1963 pod názvom *Délkör* (*Poludník*). Z prozaickej činnosti je zase významný jeho román *Adria szirénje* (*Siréna Adria*) z roku 2000, za ktorý dostal Cenu Kniha roku alebo kniha *Öt arckép* (Päť portrétov) vydaná v roku 2011, v ktorej spomína na svojich piatich bývalých priateľov.

Jeho hry: *Délutáni tea* (*Čaj o piatej*, 1964), *Hírnök jő* (*Prichádza posol*, 1964), *Rokokó háború* (*Rokoková vojna*, 1966), *Népfürdő* (*Ludové kúpele*, 1967), *Noé* (*Noe*, 1969), *Handabasa, avagy a fátyol titkai* (*Handapaša alebo Tajomstvá závoja*, 1967), *Komámasszony, hol a stukker?* (*Ide pešek okolo...*, 1966), *Cápák a kertben* (*Žraloci v záhrade*, 1970), *Fejek Ferdinándnak* (*Hlavy pre Ferdinanda*, 1979), *Bulvár* (*Bulvár*, 1979), *Ünnepi ügyelet* (*Sviatočná pohotovosť*, 1980), *Nyugalmas ház* (*Pokojný dom*, 1980), *Huzatos ház* (*V dome je prievan*, 1983), *Galopp a vérmezőn* (*Galop na popraviske*, 1983), *Lilla és a kísértetek* (*Lilla a duchovia*, 1986), *Mikszáth különös házasságai* (*Mikszáthove zvláštne svadby*, 1999) a ďalšie.

Je dôležité povedať, že Gábor Görgey nie je v našich končinách známy. Jeho dielo sa do slovenčiny alebo češtiny nepreložilo, okrem jeho dvoch hier *Ide pešek okolo...* a *Bulvár*.

Z hľadiska žánru môžeme za predchodcov drám Gábora Görgeyho označiť satiru a komédie, za nosné formálne prvky jeho tvorby potom grotesku a absurdnosť, keďže svoje javiskové dialógy zakladá na groteskných situáciách. [...] Jeho dramatické dielo drží pohromade ako mozaika, v ktorej každý dielok má svoj význam, ale žiadny z celku nevybočuje. Táto kompozícia spája veľa heterogénnych štylistických prvkov a ide v nej objaviť prvky montážnej techniky.

Prvá časť jeho dramatickej tvorby spracováva životy a diela významných postáv maďarskej literatúry (*Mikszáth különös házasságai*, *Lilla és a kísértetek*, *Handabasa, avagy a fátyol titkai*), druhá časť predstavuje absurdné hry (*Komámasszony, hol a stukker?*) či skutočnú satiru a grotesku (*Rokokó háború*). V Görgeyho diele by sme mohli nič menej nájsť aj biblické parafrázy (*Noé*), „ľahké“ historické komédie (*Fejek Ferdinándnak*) či autobiograficky inšpirované (*Galopp a vérmezőn*).

Gábor Görgey písal „knižné drámy“ určené výhradne na čítanie. Keďže je však autor dobre znalý pravidiel, formy a technických možností scény, sú niektoré jeho diela pôsobivé aj na javisku. Tematicky a námetovo však niektoré jeho hry pôsobia občas preumelkovane, nútene,

a nie sú tým pádom schopné predať divákovi zážitok a autorovo oznámenie na odpovedajúcej estetickú úrovni.⁵⁹

Gábor Gőrgey napísal *Na koho to slovo padne v dobe*, keď sa v Maďarsku uvoľňovali povinné umelecké normy diktované komunistickým režimom. Dokázal v tejto hre na malom priestore zobraziť veľké ľudské dejiny o točení sa moci medzi mocipánmi – rôznymi typmi politických systémov. Žil natoľko dlho, aby si pamätal vládne 30. roky, ukrutnosti druhej svetovej vojny a diktátorskú vládu Rákociho. Bol deportovaný. Bol odstrkovaný. A keď už sloboda bola na dosah ruky, prišli v novembri Sovieti.

Tieto jeho životné pocity, zážitky a spomienky dokázal pretaviť do princípu fungovania hry *Na koho to slovo padne*. Tiež sa tu striedajú pri moci rôzne politické systémy – predávanie si revolvera. Každý si kladie iné podmienky a každý si vyžaduje niečo iného. A pre jedného človeka je toho až primnoho zažiť za život toľko zmien režimov, toľkokrát premýšľať, kde leží moja hranica slobody, čo si môžem dovoliť a čo nie a čo je pre mňa dôležité a do akej miery sa tomu režimu prispôbim a podvolím sa mu.

Gábor Gőrgey sa zrejme v priebehu svojho života cítil byť uzavretý v takejto miestnosti, ako je v hre. A túto svoju absurdnú situáciu musel brať tak ako je. Lebo môže si malý človek vysvetliť, prečo a ako fungujú veľké dejiny?⁶⁰

---

⁵⁹ ARCANUM

⁶⁰ Parafrázované z The Program Magazine of the Clarence Brown Theatre. s. 10-11.

3. Analýza textu

3.1 Hlavný a vedľajší dramatický text

Text, z ktorého som vychádzala, mi bol poskytnutý Divadelným ústavom v Bratislave, nebol vydaný žiadnym nakladateľstvom, ide o 65 stránkový „výtlačok“, ktorý bol zrejme použitý iba pre účely naštudovania inscenácie. Z tohto dôvodu sa tu uvádza iba názov hry, zoznam dramatických osôb, meno autora a prekladateľa.

Text je rozdelený na dve časti (dejstvá). Keďže obe dejstvá sa odohrávajú v tej istej miestnosti s tými rovnakými postavami, ktoré sú neustále prítomné na scéne, tak sa text ďalej nečlení na obrazy a výstupy. Zmienené postavy sú: Cuki, Urodzený, K. Müller, Malý, Martin.

V scénických poznámkach sa pri jednotlivých postavách určuje ich konanie na javisku – ich pohyb („dlho sa díva na sochu“⁶¹), komu je adresovaná ich výpoveď („Malému“⁶²), či ako majú svoju repliku povedať („s pohrdavým úsmevom“⁶³). Ako najdôležitejšie by som zo scénických poznámok označila opis scény na začiatku hry, kde sa zároveň aj opisuje, aká sa má navodiť atmosféra, než herci začnú hrať. „Keď sa zodvihne opona, sedia všetci nehybne. Dlhá pauza. Cuki z podsvetia drží ostatných v šachu. Navzájom civia nemo na seba. Vyzerá to ako živý obraz. Keď je už táto napätá nehybnosť podľa názoru režiséra natiahnutá na maximum, K. Müller zdvihne ruku s dvomi prstami ako žiak v škole.“⁶⁴ Podobná scénická poznámka sa objavuje aj na začiatku druhého dejstva. „Keď sa vytiahne opona, vidíme ten istý obraz, ako na konci prvého dejstva. Režisér musí túto mrtvolku, pripomínajúcu úvod, natiahnúť na maximum.“⁶⁵ Medzi prvým a druhým dejstvom neubehol žiaden čas, keďže druhé dejstvo začína tým rovnakým obrazom, ako končí dejstvo prvé.

3.1.1 Názov

Ako už bolo spomenuté, pôvodný názov hry v maďarčine znie *Komámasszony, hol a stukker?*, čo by sa voľne dalo do češtiny preložiť ako „Paňmámo, kde je bouchačka?“. Do slovenčiny sa názov oficiálne preložil ako *Ide pešek okolo...*, tak stojí na prednej strane textu. Verejnosti je ale skôr známy práve podľa názvu mnou skúmanej inscenácie – *Na koho to slovo padne*. Rovnako aj v češtine text, ktorý vyšiel pri príležitosti nového zinscenovania (2022)

---

⁶¹ Görgey, s. 20.

⁶² Görgey, s. 5.

⁶³ Görgey, s. 8.

⁶⁴ Görgey, s. 2–3.

⁶⁵ Görgey, s. 30.

v Klicperovom divadle v Hradci Králové, nesie tento názov. Nič menej všetky názvy (aj ten maďarský) odkazujú na detskú rozpočítavanku. V tomto prípade sa rozpočítava, kto bude mať moc nad ostatnými štyrmi postavami a ako určovateľ moci tu slúži revolver.

3.2 Témy a motívy

„[...] hra o moci, o vláde, o postavení človeka, o zmene uvažovania ľudí, ak majú možnosť diktovať a veliť, rozkazovať ostatným. Každý z nich je slobodný, pokiaľ má pri sebe revolver. Každý jeden má vo svojom živote iné životné poslanie. Každý z nich si chce tieto svoje životné túžby presadiť pokiaľ je slobodný. Pokiaľ má v ruke revolver.“⁶⁶

Základné téma tohto dramatického textu je moc, ide v podstate o alegóriu moci. Ten, kto má moc (v každom jednom nastáva viditeľný zlom, keď sa k nej dostane), a je teraz jedno, o ktorého z päťice ide, chce svoje hodnoty a názory vnútiť ostatným postavám a tie, napriek tomu, že tieto hodnoty a názory nezdieraajú, tak sa tomu prispôbia a stávajú sa jeho služobníkmi.

Všetci, čo moc nemajú, tak tvrdia, že keď moc (revolver) získajú, tak všetkých vyvedú von („URODZENÝ: [...] Keď je disciplína, potom je všetko. Počúvajte ma, chlapče, vďaka tu prevezmem velenie. / CUKI: Prevezmeš? / URODZENÝ: Áno. Aby som vás zjednotil a disciplinované odtiaľto vyvedol. Čo poviete na moju ponuku?“⁶⁷), nič menej pravda je ale iná. Akonáhle získa dotyčný revolver, hneď začne premýšľať o tom, ako by mohol zmeniť svet podľa obrazu svojho a vylúči potreby ostatných a stará sa iba to, čo je pre neho dobré („CUKI: Či ste nepovedali, že keď prevezmete velenie, tak nás zjednotíte a vyvediete? / URODZENÝ: Vyvediem z priepasti. / CUKI: Nie z priepasti, ale z tejto diery... Dverami! / URODZENÝ: Prečo by som vás mal vyvieť dverami, keď už môžeme konečne nastoliť poriadok?“⁶⁸).

Tiež sa tu otvárajú témy ako ohrozenie a bezmocnosť, z ktorej sa nedá vymaniť, keďže ako sa revolver presúva z ruky do ruky, situácia pre nedržiteľov revolveru – ľudí bez moci – ostáva rovnaká a bude rovnaká do nekonečna.

„Túžba po moci sa stala hlavným motorom každej z postáv.“⁶⁹ S mocou ale úzko súvisia aj iné témy, ktoré sa v texte tiež objavujú – sloboda, zodpovednosť, individualita, hodnotový systém a kolektív.

---

⁶⁶ Kemka, s. 21–22.

⁶⁷ Görgey, s. 26.

⁶⁸ Görgey, s. 36.

⁶⁹ Kobielsky, s. 30.

Keď má človek moc, tak musí s ňou prijať aj istú zodpovednosť nielen za seba, ale aj za ostatné postavy. Všetky postavy, ktoré držali v ruke revolver rozhodovali nielen za seba, ale aj za ostatných čo budú robiť a nerobiť, akú hranicu slobody im vymerajú, lebo tí, čo moc majú, sú slobodní automaticky, ale tí, čo moc nemajú, musia čakať, až im niekto zhora povie, kde je tá hranica, ktorú už nemôžu prekročiť. To vidíme v scéne, kde Cuki dovoľí K. Müllerovi, ktorého do tej doby držal na uzde, ísť až ku kredencu, aby z neho vybral potrebné veci na stolovanie, K. Müller neveril svojim ušiam a bol z toho vykoľajený a nesvoj, lebo zrazu sa mu tá hranica slobody posunula ďalej a on nevedel, čo má s ňou robiť.

Každá z postáv je extrémne individuálna, nielen že vidí fungovanie moci inak, ale aj má iný hodnotový systém a ženie sa za niečím iným. Túto svoju individualitu sa snaží budovať ešte viac cez to, že ostatným postavám uškodí a poškodí ich individualnosť. Cuki je primitív, mafiján, väzeň, takže svojimi charakterovými vlastnosťami – hrubý, násilnícky, chce všetko hneď, nevychovaný – privlastní si prídومky od Urodzeného, frajerku od Martina a uznanie duchovného postoja od Malého. Tieto „veci“, ktoré im za pomoci revolveru vezme, ich charakterizovali.

Keď má človek moc, mal by človek vedieť konať spravodlivo a nerobiť na základe vlastného úsudku, alebo prospechu nejakej výnimky. To neplatí u Urodzeného. Ten keď má moc, viditeľne nadrzuje Martinovi – dedičanovi, ktorého ako šľachtic potrebuje. V scéne, kde sa K. Müller škrabe a Urodzený má podozrenie, že má blchy, tak sa snaží zistiť, o akú blchu ide, či o blchu, ktorá na K. Müllera preskočila od Cukiho alebo od Martina. Či ide o „väzenskú“ blchu alebo o národnú blchu, čo je úplne niečo iné.

Keď má človek moc, snaží sa hlavne naplniť svoje túžby a na ostatných nehľadí. Keď je držiteľom revolvera Martin, chce nielen mesto, ale celý svet premeniť na jedno veľké pole. Z knižnice chce urobiť jednu veľkú sýpku na obilie. V tomto momente sa dostáva do konfrontácie s Malým, lebo on je proti zbúraniam knižnice, lebo sa v nej nachádzajú knihy, ktoré sú pre neho vzácne. Rovnako ako vo svojom byte, ktorý chce Martin zrovnať so zemou tiež, má vzácnu zbierku motýľov a veľmi by stál o to, keby mu Martin dovolil si tú zbierku zobrať. Martin je samozrejme proti, lebo tie veci, ktoré sú u Malého na prvom mieste, pre neho nič neznamenajú.

Človek, ktorý moc nemá, po moci netúži, tak mu ku šťastiu stačí málo – vykonať základné životné potreby. Ale potom taký človek nemá charakter, nemá túžby, nemá hodnoty. Je iba prázdnu nádobou, do ktorej vždy nalejú obsah tí, čo moc majú. A toto sa zobrazuje v postave K. Müllera.

Myslím si, že v tejto hre sa ukazuje, že žiadna z postáv nevie narábať s mocou, nevie, čo to znamená mať skutočnú moc a čo by mohla s takou mocou dokázať. Myslím si, že okrem toho, že táto hra je alegória na moc v jej rôznych podobách, ukazuje aj to, ako moc v „zlých“ rukách zlyháva a nie je ku prospechu jedinca ani spoločnosti.

3.3 Dramatické postavy

Autor uvádza v zozname osôb nasledujúce: Cuki z podsvetia; Urodzený; K. Müller; Malý, intelektuál; Martin, vidiečan. Sú zoradené podľa toho, v akom poradí sedia v miestnosti na stoličkách, ako sa následne dozvieme.

Základnú charakteristiku (oblečenie, fyzický vzhľad aj charakter) týchto piatich prototypov ľudí, ktorú si ale držia po celú dobu deja a nemení sa, máme vykreslenú hneď v úvode. Správanie spolu s ostatnými postavami a vzniknuté situácie ich charakter viac rozkrývajú a špecifikujú. Vek tu síce zmienený nie je, ale autor Gábor Gergey neraz povedal, že hru napísal pre starších hercov.

„Napravo, v kresle za stolom sedí Cuki z podsvetia. Jasný zločinec s postavou zápasníka. V ruke drží revolver – mieri ním na ostatných, ktorí sedia oproti na stoličkách.

Na prvej sedí Urodzený pán. Je šedivý, nosí monokel a anglické fúzy, oblieka sa so starosvetskou eleganciou.

Na druhej stoličke sedí K. Müller. Tučnučký malomeštiak, nesmierne táravý a nervný. Má obnosené, tmavomodré nohavice s trakmi, bielu košeľu s čiernymi glotovými chráničmi lakťov.

Vedľa neho sedí Malý. Intelektuál. Je veľmi krátkozraký, nosí okuliare. Má krčovité pohyby, ktoré svedčia o potlačenej agresivite.

Na štvrtej stoličke blízko piana a sochy sedí Martin – vidiečan. Má na sebe akúsi karikatúru kroja.⁷⁰

Všetky postavy sú postavy hlavné a sú prítomné v priebehu celej hry na javisku (ak opomenieme občasné odbehnutie na toaletu, kedy herci odchádzajú dverami s nápisom WC do „vedľajšej“ miestnosti). Nemajú však rovnaký textový priestor, napr. v prvom dejstve viditeľne prevažujú repliky Cukiho, ktorý v druhom dejstve ustúpi do pozadia, Malý sa k slovu dostáva až na konci hry, do tej doby išlo iba o občasné „šteky“.

To, kto je hlavným hýbateľom deja, kto má hlavnejšiu úlohu z tých piatich postáv a kto má viac replík v danej chvíli, určuje revolver – symbol moci. Nič menej to neznamena, že ten, kto

---

⁷⁰ Gergey, s. 2.

revolver nemá, či už ho mal a stratil, po zvyšok deja mlčí. Všetky postavy v rôznej miere spolu interagujú a vznikajú tak medzi nimi rôzne situácie a odkrývajú sa ich vzťahy.

Charakter postáv sa od začiatku do konca hry nemení, nevyvíja sa. Postavy sú teda ploché, nie sú dynamické. Má to ale svoj účel, každá postava je totiž príkladným reprezentantom svojej sociálnej skupiny (triedy, postavenia): gauner, aristokrat, intelektuál, „malý človek“ a vidiečan. Práve na týchto prototypoch, na základe ich správania alebo „typického“ oblečenia – môžeme povedať, že ide o karikatúru spoločenských skupín – autor chce poukázať na to, ako funguje naša spoločnosť, a to v dvoch rôznych polohách: keď sme v ohrození (mieri na nás niekto revolver), alebo keď my vládeme (mierime na niekoho revolverom).

Napriek tomu, že na prvý pohľad sú všetky postavy odlišné, spája ich všetkých túžba po moci a túžba po slobode, oboje si ale každý predstavuje inak a po svojom. *„Rozdielnosť vyplýva z myslenia, uvažovania jednotlivca, ktoré je podmienené spoločenským zaradeným alebo pôvodom, charakterom.“*⁷¹ Z toho vyplýva, že nie sú schopní sa ihneď spolu dohodnúť, a tak vyjsť, čo najrýchlejšie z miestnosti, aj keď po tom všetci túžia, ale chuť moci je oveľa silnejšia.

3.3.1 Cuki z podsvetia

„Bývalý recidivista, ktorý svoje hodnoty nadobudol vo väzení [v Leopoldove] a tomu prispôbil aj svoje správanie.“ K ostatným postavám sa správa hrubo, rozkazuje im a vládne hlavne strachom. *„Človek bez vzdelania, nerieši veci hlavou ale silou. Hulvát, ktorý sa snaží získať rodové postavenie v Gothajskom almanachu, a tým sa vyrovnáť Urodzenému. Násilím odoberie Martinovi Anču s veľkým poprsím.“* A od Malého si vydobudne silou aj uznanie, že má duchovný postoj. Chce mať všetko a chce to mať hneď. *„Príčina tohto konania má možno korene v jeho mladosti, zanedbanej výchove, ktorá určila jeho postavenia v spoločnosti.“*⁷²

3.3.2 Urodzený

*„Sedemdesiatročný, trpiac[i] sklerózou. Jeho základnými, dominantnými hodnotami sú náboženstvo (viera neskazeného ľudu), historické vedomie, tradície, rodové korene, hrdosť, dôstojnosť.“*⁷³ Je pre neho dôležitá aj disciplína ako pre bývalého vojaka, vojvodu.

Urodzený veľmi výrazne prejavuje, aké vzťahy ku komu prechováva. K Martinovi je kamarátsky, lebo mu zaručuje hierarchiu a on je tak na jej vrchole. Najnebezpečnejší je pre

---

⁷¹ Kobielsky, s. 26.

⁷² Kobielsky, s. 27.

⁷³ Kobielsky, s. 27.

neho Malý, lebo ten by najradšej aristokraciu zničil a zmenil by to, čo roky funguje (*„URODZENÝ: Typické pre inteligenciu. Žiadna pevnosť, žiadne historické vedomie, žiadne tradície. Žiadne korene.“*⁷⁴).

Nielen Malým, ale aj ostatnými pohrda a dáva jasne najavo, že je to on, kto je z nich najlepší. Napriek tomu sa snaží správať na úrovni a ostatných oslovuje veľmi milo: kamarát, chlapče, milý synu, starký. K Cukimu sa chová viac nadradene a povýšenecky, keďže nemá vychovanie, ani predkov, ani vzdelanie. Zo všetkých má ku K. Müllerovi najďalej a nemá s ním žiaden vzťah.

3.3.3 K. Müller

*„Človek, ktorý je vždy v službe moci. Ten, ktorý je práve pri moci, je mu vzorom. Ihneď sa mu dokáže prispôbiť. Je natoľko prispôsobivý, že až netúži po vlastnej moci. Potreba ísť na toaletu prevyšuje akýkoľvek jeho vlastný názor. Jeho sloboda sa stáva naplnenou, až keď je pod nadvládou. Možno v skutočnosti jeho správanie pramení z obrovskej potreby ísť na toaletu, a len preto...“*⁷⁵

Postava K. Müllera je asi najzložitejšia a najzaujímavejšia. Je totiž zrkadlom ostatných postáv a bez neho by nemali šancu vyniknúť. On im robí toho poslucháča, ten „dav“, ktorý ide za svojim „vodcom“. Kam vietor tam plášť. Ide o drobného úradníka, drobného človeka, mešťana, ktorý nemá žiadne ambície, teda okrem toho, aby si došiel na toaletu. Keď sa tak ku samému koncu stane, tak je mu potom aj jedno, že ho zastrelia (*MALÝ: Ale nemyslite si, že sa z toho dostanete! (Dôrazne) Ja vás naozaj zastrelím, nie tak, ako ostatní! / K. MÜLLER: Samozrejme, pán Malý. Potom s radosťou! (Otvorí záchodové dvere a vojde.)*⁷⁶).

Počas celej hry nemal ani raz moc, ani raz nadržal v tomto zmysle revolver. Na druhej strane sa ale tri razy zo štyroch prípadov vďaka nemu posunula moc k ďalšiemu (drgol omylom do dotyčného s revolverom a ten mu vypadol).

Keď naraz dostane „slobodu“ od Cukiho a má dôjsť od svojej stoličky až ku kredencu na druhej strane miestnosti, je z toho úplne vykoľajený a nesvoj, nevie, čo si má s tou slobodou počať (*„K. MÜLLER: (So zažmúrenými očami) Točí sa mi hlava... prepáčte prosím, je mi veľmi ľúto, že vás nechávam čakať... ale sa mi točí hlava. (V euforii) Aká sloboda! Aká sloboda pohybu!“*⁷⁷).

---

⁷⁴ Görgey, s. 6.

⁷⁵ Kobielsky, s. 26.

⁷⁶ Görgey, s. 60.

⁷⁷ Görgey, s. 28.

3.3.4 Malý, intelektuál

„Človek vlastných novátorských hodnôt. Tvrdí, že vedenia musí prevziať inteligencia a elita. Je v ostrom protiklad s Urodzeným, keďže ich hodnoty sú celkom odlišné. Je zakomplexovaný. Dôvod z čoho vznikol tento komplex, vychádza z jeho neuznania spoločnosťou.“⁷⁸

Okrem toho je aj etnograf, má rozhl'ad a je vzdelaný a sčítaný. Nerád sa dostáva do konfliktov, takže radšej so všetkým súhlasí a zbabelo ustúpi („MALÝ: Tu došlo k nejakému nedorozumeniu, páni. Ja som nemyslel nikoho konkrétneho. Hovoril som o primitivizme, ako o duchovnom postoji, len tak, všeobecne...“⁷⁹), ale vnútorne nimi pohrdá.

Cíti sa byť nedocenený a žije si vo svojom svete. Opravuje síce Martinovi cudzie slová, ktoré on motá, ale ináč nevie verejne prezentovať svoje názory (možno aj preto má v texte málo priestoru). Je ako spiaci vulkán, ktorý na konci hry vybuchne. Nikto by to od neho nečakal a možno ani on sám od seba. Podceňuje sa a neverí si.

„MALÝ: Prečo by som sa neznižil [chce ich zastrelit']? Pretože som intelektuálna nula, za ktorú ste ma vyhlásili? Intelektuál s oboma rukami ľavými, ktorý nedokáže potiahnuť kohútik? Dokážem vám, že viem stisnúť spúšť! Dokážem vám to!⁸⁰

Ako jediný nechá ísť K. Müllera na toaletu, aby sa o ňom nepovedalo, že je nehumánný.

„CUKI: Taký fajnový, vzdelaný človek...“

MALÝ: A kvôli tomu by som nemal mať názor? Vy všetci vyjadrujete svoje názory tak, že niekoho zastrelíte. Prečo by mali ostať moje názory stále iba všeobecné? Prečo by mal ostať môj svet čírou abstrakciou?⁸¹

3.3.5 Martin, vidiečan

„Prostý dedinský človek v kroji, ktorého hodnoty sú v obrábaní pôdy, službe vyššej spoločenskej vrstve a láske k Anči, ktorú však dokáže obetovať za „mastnozom“. Jeho jednoduchosť je krásnou naivitou. Vo vzťahu k ostatným si prechováva najväčší rešpekt k Urodzenému, jemu je naučený slúžiť. Zákonite, keď človek ako Martin prevezme slobodu do svojich rúk a rozhodne sa vládnuť, spôsobí kolaps.“⁸²

K Malému a K. Müllerovi pociťuje, že má niečo voči nim navrch – Malému pripomína, aby si, ako etnograf, zapisoval informácie o ňom a jeho ľude (týmto spôsobom ho vlastne poučuje, narozdiel od toho Malého pripomienky k jeho výslovnosti neberie ako poučovanie) a K.

---

⁷⁸ Kobielsky, s. 27.

⁷⁹ Görgey, s. 4.

⁸⁰ Görgey, s. 61.

⁸¹ Görgey, s. 62.

⁸² Kobielsky, s. 26.

Müllerom pohŕda, lebo je to jednak mešťan, ktorý vôbec nevie, ako dedinský život vyzerá a zároveň ani nevie ľudovky (*MARTIN: (S odporom) Mešťan! Činžáková pandrava! Kozmopolita!*⁸³)

Spoločnú reč nájde len s Cukim, s ktorým sa baví o svojej frajerke Aničke a možno preto, lebo obaja sú nevzdelaní.

3.4 Chronotop

Dej hry *Ide pešek okolo...* je situovaný do jednej miestnosti, ktorá je vykreslená hneď v úvode textu po zozname postáv.

„Na javisku vidíme uzavretú miestnosť. V strede zadnej steny sú veľké, ťažké dvere bez kľučky. V pravom rohu sú malé, otapatované dvere; na nich plechová tabuľka WC. Vľavo pri zadnej stene stojí piano. Na ňom asi metrový, zaoxidovaný bronzový akt vystierajúcej sa ženy. Oproti, pri pravej stene, stojí staromódne kožené kreslo. Všetky stoličky sa chrbtami opierajú o steny. Vysoko nad kreslom je na stene zavesený obrovský starý kľúč. Vpredu, vpravo pri proscéniu, stojí rozheganý kredenc, ktorý je tiež opretý o stenu. Vedľa neho je starý stôl.

*Bočné steny nie sú rovnobežné, ale sa zbiehajú vo falošnej perspektíve, aby sa štyri stoličky umiestnené vľavo dali vidieť z každého miesta hľadiska.*⁸⁴

Nevieme však, o akú ide miestnosť, ani kde (v akej budove, či meste) sa miestnosť nachádza. Ďalej v texte sa tento fakt nikde nevysvetľuje a postavy po tom ani nepátrajú, prečo sú tam, kde sú, ako sa tam dostali a prečo práve oni. Túto absurdnú situáciu berieme ako fakt.

Obe dejstvá sa odohrávajú v tejto istej miestnosti a nasledujú hneď za sebou. Miestnosť sa ani v priebehu hry nemení, manipuluje sa iba s nábytkom. Postavy po celý čas miestnosť neopúšťajú, okrem chodenia na toaletu, čo je zanesené v scénických poznámkach (*(K. Müller sa zúfalo trmáca spať od záchodových dverí. Do záchodu vojde Martin, z dverí ostáva trčať hlaveň.)*⁸⁵), aj v hlavnom texte (*MALÝ: (Spustí revolver) No... pre mňa, za mňa. Chod'te [na toaletu] Müller. Aby ste nepovedali, že som k vám nebol humánný. Chod'te, ale rýchlo!*⁸⁶).

Všetky rekvizity, ktoré sa v dramatickom priestore nachádzajú, majú svoj význam a v priebehu deja sa použijú. Toto môžeme povedať aj o revolveri, z ktorého sa napokon strelí, nie síce do osoby, ale do piana, takže vieme, že v revolveri sú náboje a strach je skutočne oprávnený. Revolver tu ale nie je len na to, aby vystrelil, ale má dvojaký význam. Služí ako

---

⁸³ Görgey, s. 50.

⁸⁴ Görgey, s. 2.

⁸⁵ Görgey, s. 51.

⁸⁶ Görgey, s. 60.

symbol permanentnej moci, nadvlády, ktorú si jednotlivé postavy (okrem K. Müllera) predávajú, a strachu, ktorý vždy tie ostatné štyri postavy voči držiteľovi revolvera, pociťujú. A tiež povedzme ako také rozpočítadlo (alebo štafetový kolík), na koho to slovo padne, kto bude oným držiteľom moci. A ako to vidíme na konci hry, toto rozpočítadlo vyústi v cyklus: revolver držal na začiatku hry Cuki, potom ho mal Urodzený, Martin, Malý a na konci hry skončil opäť u Cukiho, a tak to môže pokračovať do nekonečna. Revolver sa na konci hry zmení z divadelnej zbrane na zbraň reálnu, ako vysvetľujem nižšie, ale svoj význam si podrží. Je zaujímavé, že iba raz zmizne zo scény, a to vtedy, keď Cuki odíde na toaletu. Avšak keď na toaletu odíde po ňom Urodzený a potom Martin, v scénických poznámkach je uvedené, že aj z toalety mieria revolverom na ľudí v miestnosti.

Rovnako dôležitý predmet je aj visiaci kľúč zo stropu, ktorý tu symbolizuje nádej na únik a možnosť slobody, ale tiež príležitosti, o ktorej každý vie, ale nik sa jej nechopí. Na kľúč odkazujú v priebehu hry všetky postavy práve s týmto významom – keď sa zvesí kľúč, všetci budú môcť z miestnosti odísť.

„CUKI: [...] No! Čo nám ešte treba?

MALÝ: Poviem vám, ak dovoľíte.

CUKI: (Prekvapí ho to, s nevôľou.) Čo je to? Počúvam.

MALÝ: Kľúč! (Všetci sa strhnú, okrem Cukiho)

CUKI: Kľúč? Aký kľúč?

MALÝ: Nuž ten, na ktorý v podstate všetci čakáme.

CUKI: Čakáme?

MALÝ: Áno, aby sme otvorili dvere a mohli vyjsť. Konečne – to je náš cieľ, či nie? Tam potom dáme všetko do poriadku. Otvorme ich!

CUKI: Jaj, že tento kľúč? (Pozrie sa nad hlavu na obrovský kľúč, ktorý tam visí na stene.)⁸⁷

Všetci o kľúči vedia, vidia ho a čakajú naň, ale v priebehu hry nikto z prítomných sa o zvesenia kľúča ani nepokúsi. Stane sa tak až na konci hry, keď ho zvesí Malý, všetci sa dohodnú a dajú ruky za chrbát, aby nik nesiahol po revolveru, ktorý leží teraz na zemi. Spoločne sa s kľúčom dostanú až k dverám a chcú si ich otvoriť, to ale nejde. Nie je možné dostať sa na slobodu.

O tom, že existuje niečo „tam vonku“ mimo miestnosť, sa dozvedáme cez repliky postáv (*MARTIN: Ja na to serem. Svoju dedinku v údolí, tú by som chceu vidieť. / MALÝ: Vašu dedinku v údolí? Chodte s tým niekam. To už existuje iba v umelých ľudovkách. / MARTIN: To mi*

---

⁸⁷ Görgey, s. 24.

*nehovorte! Tam je môj dom, tam ja žijem, v mojej dedinke v údolí.)*⁸⁸, ktoré tak osvetľujú svoju „minulosť“. Do pretextovej minulosti môžeme zaradiť pobyt Cukiho v base v Leopoldove, život Martina vo jeho dedinke v údolí, bitky Urodzeného na Piave a Doberdeaux a pravdepodobne nejaká návšteva K. Müllera pri lekárovi a návšteva Malého v knižnici.

O čase, v ktorom je príbeh zasadený, nevieme nič, môžeme len odhadovať, že sa odohráva v neďalekej minulosti (na základe typu postáv a ich fungovania v spoločnosti), či možno autorovej súčasnosti. To ale, že nemožno s určitosťou povedať, kde a kedy sa príbeh odohráva, len podporuje myšlienku, že ide o príbeh nezakotvený v priestore a čase, že je nadčasový a teda univerzálny, pretože ľudia sa nemenia a charaktery, ktoré sú vykreslené v hre budú v našom svete existovať vždy.

Fikčný čas drámy sa zhoduje s časom reálnym.

Tento fikčný svet, príbeh a čas, ktorý sa odohráva na javisku, sa ale v závere hry pretína s reálnym (teda našim) časom a svetom. To, čo vyzeralo, ako príbeh tejto päťice postáv uzavretých v jednej miestnosti sa naraz končí.

„(čo číslo, to krok. Prídu ku dverám. Stoja pred nimi, chrptom k obecenstvu.)

MARTIN: (Maléme) Otvorte!

CUKI: Otvorte už!

*Skupinka ostane nehybne stáť. Tma lebo opona. Potlesk, svetlo. Herci prídu dopredu a uklonia sa. Pri druhej klaňačke herec, ktorý hral Cukiho, zodvihne rekvizitu – revolver. Herci sú opäť pri dverách, ktoré sa však nedajú otvoriť. Búchajú na ne, pritom sa však odličujú a pod.*⁸⁹

A my zisťujeme, že šlo „iba“ o divadelné predstavenie. Takže postavy, ich príbehy už neplatia, respektíve máme teraz pred sebou hercov na javisku po predstavení, ktorí sa začnú odličovať, začnú sa vyzliekať a ponáhľajú sa z divadla preč. Herec, ktorý stvárňoval Cukiho, sa „rozhodne uplatniť moc v realite (namieri na nich zbraň naozaj). Obsah hry, jej výpovedná hodnota sa teraz (v geste herca, ktorý hrá Cukiho) derie do „reality“ tým, že teraz to už bude „naozaj“. Moc zobrazovaná do tohoto momentu len ako javisková metafora prenikne zrazu do skutočnosti.“⁹⁰ Máme tu na javisku „dve úrovne reality – jedna je „divadelná“, jedna je akože „reálna““.⁹¹ Chronotop sa nám tým pádom mení – dej hry sa odohráva tu a teraz – na javisku

---

⁸⁸ Gorgey, s. 13.

⁸⁹ Gorgey, s. 64-65.

⁹⁰ Pavlac, 2023.

⁹¹ Tamže.

(v sále) divadla v aktuálnom čase a my ako diváci inscenácie *Ide pešek okolo...* sme jeho súčasťou. Ale samozrejme aj táto „realita“ je iba realitou divadelnou.

Ako sa bude vyvíjať potextová perspektíva, môžeme tiež iba odhadovať, ale zrejme to, čo sa odohralo v divadelnej rovine sa teraz udeje v rovine reálnej.

3.5 Jazyk

Hlavné (a jediné) postavy sú z rôznych sociálnych tried, každá z nich okrem hovorovej slovenčiny a spisovného jazyka používa aj svoj sociolekt. Tento ich jazyk, či výrazy ktoré používajú prispievajú k ich charakteru.

Cuki: vulgarizmy (pijavice, hovado, chumaj), nespisovné výrazy (foter, stopro, ceckatá), občas metafory (do teba pustím kúsok olova; až kým nepokapeme), často sa u neho objavujú krátke, úsečné vety v zmysle pokynov (rozkazov), opakuje sa u neho fráza „Som pochopený?“

Urodzený: vo svojich akciách často používa slovesá v 1. osobe plurálu, aby tak zahrnul „celý národ“, slovo národ a odvodeniny od tohto slova tiež dosť často používa („*Začneme konsolidáciou. Musíme si naliať čistej vody. Železný zuby dejinných chvíľ sa s hlasným plieskaním krídel vznáša nad hlavami nás všetkých. Ale my sa s ocel'ovými pohľadmi dívame na hlas zdravej národnej krvi. Naším bojiskom je priestor našej prastarej národnej duše a na tomto bojisku zahynie zlý duch odnárodného národného rozvracačstva.*“⁹²), nemecké slová (Mahlzeit! Maul halten! Schweine bagaga! Donerwetter und Kruzi fix!)

K. Müller: jazyk, ktorý používa, vychádza z jeho charakteru, ktorý sa prispôsobuje „režimu“, ktorý práve vládne v miestnosti, preto na začiatku napodobňuje Cukiho v jeho krátkych a úsečných rozkazoch, keď prevezme moc Martin, ihneď sa mu prispôsobí a začne spievať ľudové piesne, často používa slov „pán“ a frázu „Isteže. Pardon.“

Malý: latinské výrazy (condition sine qua non, tabula rasa), spisovné výrazy

Martin: úryvky z ľudových pesničiek (Ná Malina, ná, basom ti kirieelejzum!; Dedinka v údolí, biele domčeky, nevidel som vás, už celé roky; Najkrajší kút, v šírom svete, je moja rodná zem; Krásna je Neapol, kedyž slunce svítí...), archaizmy (ako aj onikanie – spôsob oslovenia v 3. osobe plurálu „*Pretože ma urodzený pán zastrelia.*“⁹³), historizmy (celebruje, kantuje, bogaj, fertušky, ľajblíky), slovné spojenia opisujúce prírodu (čvíkoty sa krenkujú, krampapul'a čľapoce, neborádza brčkavie), opakujúcim slovným spojením u neho je „prosím, ponížene“

---

⁹² Görgey, s. 37.

⁹³ Görgey, s. 45.

4. Analýza inscenácie

K analýze inscenácie *Na koho to slovo padne* používam záznam predstavenia z roku 1998, ktorý urobila Česká televízia, čiernobiele a farebné fotografie a tiež čerpám zo svojej diváckej skúsenosti – inscenáciu som videla v rozmedzí rokov 2019 až 2023 sedem raz.⁹⁴

Okrem analýzy inscenácie by som sa na nasledujúcich riadkoch pokúsila upozorniť aj na zmeny, ku ktorým v priebehu dvadsaťpiatich rokov existencie inscenácie došlo.⁹⁵ Treba už ale teraz povedať, že k žiadnej výraznej zmene, ktorá by menila zmysel inscenácie nedošlo. Samozrejme niekde sa slovo ubralo, niekde pridalo, rovnaké to je aj s pohybmi a gestami, ale nie som schopná tieto zmeny konkrétne zaznamenať, to ale ani nie je potrebné. Posledné roky, čo som ju mala šancu vidieť, je ustálená a hrá sa rovnako, lebo nie je dôvod meniť to, čo u divákov funguje.

Vyskytuje sa tu ale taká dlhšia scénka, ktorá v inscenácii z roku 1998 ešte je, ale v tej súčasnej už nefiguruje, ide o situáciu, keď sa K. Müller obhajuje pred Pekárom⁹⁶, že bol v odboji a že „bojoval“ proti Cukimu aj tým, že mu miesto morky, ktorá bola v kredenci priniesol len kura, rovnako miesto burgundského vína priniesol len Ipeľské.

O scénke, ktorá už vôbec neexistuje, ale pôvodne na premiére, alebo jednej z prvých repríz, bola, som zistila od Vladimíra Kobielskeho pri našom rozhovore: „*Keď prichádzam z hajzľa, to je celé vystrihnuté, tiež sme to skrátili. Predtým tam bolo viac o tej zemi... Nie, nehráme ju, divák sa vôbec nezasmial ani raz, dal som mu šancu a keďže si ju neoblúbil, tak to už nehráme.*“⁹⁷

4.1 Priebeh inscenácie

Na scéne vidíme štyroch mužov kľáčať na štyroch stoličkách, ktoré stoja uprostred scény. Scéna je tmavá, svetlo je stlmené. Na scéne stojí po pravici diváka kredenc, blízko kredenca stolík a umývadlo. Do tichosti v miestnosti vchádza piaty muž v koženej bunde. Pískne a štyria muži zdvihnú stoličky a zoradia ich do jednej rady, pískne opäť a štyria muži sa posadia. Pomalým krokom chodí okolo nich a na sediacich postavách je vidno, že z neho majú strach

---

⁹⁴ Záznam aj fotografie mi sprostredkoval Divadelný ústav v Bratislave.

⁹⁵ K tomu by mi poslúžili moje poznámky, ktoré som si spravila ihneď po zahliadnutí inscenácie v tomto roku v januári a máji, keď som už mala pozretý záznam z roku 1998.

⁹⁶ V inscenácii bolo zmenené meno postavy Malého na Pekára. „*[My] sme hľadali meno, ktoré by odrážalo profesiu bežného priemerného človeka v kontraste k jeho filozofujúco-humanistickým myšlienkovým ambíciám (navyše tam bol ten zaujímavý rozpor súvisiaci aj s v tom čase ešte nedávnou minulosťou našej krajiny, teda pekár ako člen triedy „pracujúcich“...)* Kis – teda Malý bolo príliš všeobecné a prvoplánové.“ Pavlac, 2023.

⁹⁷ V textu strana 42–43.

a chovajú k nemu rešpekt, zatiaľ ale nevieme prečo. Zapáli si cigaretu a stále krúži po scéne, v tom sa ozve muž v hnedom obleku, K. Müller, a začne ho prosiť, či ho pustí na toaletu. V tom Cuki vytiahne z kapsy revolver, už vieme, prečo ho všetci počúvajú na slovo. K. Müllera to ale nezastaví a presvedčia ho ďalej. Cuki to ale nevydrží počúvať, zoberie ho za golier a začne s ním trieskať o stoličku. Stoličku K. Müllerovi potom zoberie, takže nemá na čom sedieť, to ale K. Müllera v istom zmysle nezlomí a chová sa k Cukimu päťolizačky, lebo si myslí a dúfa, že keď mu vo všetkom vyhovie a spraví pre neho všetko, na čo si zmyslí, tak ho na tú vytúženú toaletu pustí. Nielen fyzicky sa prejavuje Cukiho moc. Neustále ostatným postavám niečo prikazuje, kričí na nich, mieri na nich pištoľou a tým si vymáha, aby ho počúvali a odkývali mu aj to, čo nie je pravda. Týmito spôsobmi postavy zastraší a získa od tých štyroch postáv – od K. Müllera jeho nikdy nekončiacu poslušnosť a vernosť, od Urodzeného desať prídumkov, od dedinčana Martina jeho frajerku Aničku a od intelektuála Pekára uznanie, že i on môže mať duchovný postoj. Má všetko, po čom túžil a získal to len vďaka revolveru, ktorý sa ale nedopatrením, keď K. Müller odnáša stolík, pri ktorom Cuki jedol, zodvihne ho do výška a revolver z neho spadne na zem k nohám Urodzeného.

Urodzený s iným spoločenským zázemím a naturelom vidí svoju vládu v miestnosti inak. Pozornosť ostatných si nevymáha fyzickou silou, ale rád s nimi rozvráva (hlavne o sebe). Počuje na národ, zjednotenie a rozdeľovanie pôdy. Jeho vláda je iná – rozdáva a konsoliduje pôdu, aj prídumky a vedie dlhé monológy k národu. A napriek tomu, že tvrdil, že akonáhle bude on pri moci, vyvedie všetkých z miestnosti von (až neskôr v deji sa dozvedáme, že dvere do miestnosti sú zamknuté a jediná možnosť ako sa dostať von je zvesiť kľúč visiaci zo stropu), tak sa nestalo. Neteší sa zo svojej vlády ale dlho, lebo opäť nedopatrením sa revolver presúva k ďalšiemu – K. Müller drgne do ruky Urodzeného a revolver chytá Martin. On ako človek prostý, človek z dediny, vidí svoju vládu v miestnosti zase inak. Oddáva sa spevu a tancom, na ktorých sa musia podieľať aj ostatní, ale hlavne s nimi diskutuje, ako premeniť nielen mesto, ale aj celý svet na ornú pôdu a kde čo zasiať. Martin držal v ruke revolver veľmi krátko, keď ho pri jednom takom rojčení odhodil preč. Pekár ho zodvihol a ihneď začal jednať – prenasleduje všetkých po miestnosti pištoľou. Všetci sa boja a krčia, keď v tom nečakane Pekár schováva revolver do šuplíku, zamyká ho, a z kredenca vyberá víno, aby si spolu všetci pripili. Všetci sú v eufórii, lebo vedia, že sloboda je blízko, teraz už nič nebráni tomu zvesiť kľúč. Avšak Pekár má iné plány a napriek tomu, že ostatné postavy v miestnosti aj diváci, pokiaľ nesedia úplne priamo oproti Pekárovi s kredencom, videli, že revolver do šuplíka vložil. On ho ale šikovne strčil do kapsy, z ktorej ho teraz vytáhuje a opäť na všetkých mieri. Oni sa ho snažia presvedčiť, že je intelektuál a humanista, že predsa nemôže byť taký ako oni. Pekár sa ale nedá

zlomiť týmito rečami a chce ich všetkých postrieľať. Aj na túto novú vládu v miestnosti to K. Müller skúsi a požiada Pekára, či ho pustí na toaletu. Stane sa a K. Müller ide konečne na toaletu a keď z nej vychádza nedopatrením drgne do Pekára, revolver mu vyletí z ruky na zem. Všetci idú po pištoľi, ale pri tomto zhone sa všetci nejako chytia toho druhého, aby sa poistili, že k zbrani sa nikto nedostane. Teraz bez neho sú schopný sa dohodnúť a spoločnými silami – všetci sa držia a Pekár po nich vyšplhá, aby zvesil dole kľúč – a spoločne aj odkráčajú k dverám, ktoré otvoria a vybehnú von za slobodou. Slobody sa ale nedočkajú, všetci vbehnú bokom na javisko a postavia sa do východzej pozície zo začiatku inscenácie. Celé to môže začať odznova. Koniec inscenácie je ale iný než v pôvodnom texte (viď podkapitola 4.7 *Text – scenár – zmeny*)

4.2 Scénografia priestoru

Herci si okrem textu z divadla v Martine vypožičali čiastočne aj scénu. Ako píše Martina Kováčová v časopise *Javisko*: „scéna vychádza z martinskej inscenácie v roku 1993, teda z náznaku prostredia stoličkami a nábytkom inšpirovaného Jozefom Cillerom“⁹⁸. Ináč sa na scénografii podieľala Tatiana Šulíková, ako uvádza Latinák vo svojej diplomovej práci. Okrem tohoto tvorcovia inscenácie vychádzajú z opisu scény, ktorý je uvedený v texte hry (citujem v podkapitole 3.4 *Chronotop*).

Zinscenovanie textu aj téma textu si vyžaduje skôr komornejšie priestory. Toho sa im pri skúšobnom procese aj dostalo, ako uvádzam a viac rozoberám v podkapitole 1.2 *Proces skúšania, premiéra a presun do Astorky*, herci pracovali s priestorom Burkovni a následne Kaplnky. Predstavenie, ktoré som mala možnosť vidieť zo záznamu sa ale neodohráva na ich domovských scénach, nakoľko ide o záznam Českej televízie, tak sa predstavenie odohralo v priestoroch Studia Y (dnešné Studio Ypsilon) v Prahe behom festivalu Zlomvaz 98. Herci museli pracovať s iným priestorom a jeho možnosťami, než na aký boli zvyknutý, a tak dvere, ktorými nakoniec vybehnú von, neumiestili na javisko ako by správne mali byť (podľa divadelnej hry aj podľa ich rozhodnutí v priebehu skúšania, ako píše Latinák vo svojej diplomovej práci pri opisu scény na premiére „*V pozadí dvere so zamrežovanými okienkami, cez ktoré presvitá svetlo...*“⁹⁹) a následne v ďalších reprízach sú, ale použili tie, ktoré slúžia pre vstup do sály. Dvere tú sú veľmi dôležitým prvkom, symbolizujú samozrejme možnosť (či nemožnosť) úniku. To, kde boli dvere (aj skutočné dvere) v Burkovni umiestené, prispelo

---

⁹⁸ *Javisko* 2003

⁹⁹ Latinák, s. 22.

čiastočne k tomu, že sa pozmenil koniec inscenácie oproti textu hry a došlo tak k posunutiu pointy. Tomu sa venujem v podkapitole 4.7 *Text – scenár – zmeny*.

Riešenie priestoru je jednoduché a po celú dobu inscenácie sa nijak nemení. Ide o miestnosť s čiernou zadnou stenou. Spolu so slabým osvetlením navodzuje pocit intimity, o čo herci stáli, ako spomínam na stránkach vyššie. Nevisí tu ale ceduľka s označením WC, ako je napísané v textu hry. A pritom tento akt odchodu na toaletu a návrat z nej je taký provokatívny, lebo jediný z päťice, ktorý skutočne túži (má dokonca od lekára potvrdenie, že má chronický zápal močového mechúra) ísť na toaletu a ktorú v priebehu deja neustále spomína (len vďaka nemu vlastne vieme, že tam tá toaleta je), je K. Müller a tomu jedinému sa na záchod nie a nie dostať. Žiadna z postáv, ktorá mala moc – Cuki, Urodzený, Martin, výnimkou je Pekár, ktorý na toaletu nešiel – nehovorila, že by potrebovala ísť na toaletu, ale šla tam, lebo si to mohla dovoliť. Je to ako pľuvnutie do tváre tomu obyčajnému meštiakovi, ktorý chce vykonať len tú základnú ľudskú potrebu.

Priestor na scéne je viac menej prázdny – nenachádzajú sa tu v podstate kulisy, keďže všetok nábytok, ktorý sa na scéne objavuje prichádza do priamej akcie s hercom, takže ide o rekvizity, okrem svetla, ktoré visí zo stropu. Táto vzdušnosť scény dáva vyniknúť hercom, o to viac na čiernom pozadí.

4.3 Hudba a svetlo

Tak ako je jednoduchá scéna, je jednoduché aj jej osvetlenie a hudba. Počas celého predstavenia je osvetlená celá scéna rovnakým svetlom – tak ako by svietil spustený luster zo stropu. Zhasína sa až vtedy, keď posledný vybehne dverami von, má to u diváka navodiť ten pocit, že inscenácia sa skončila. Diváci preto už sem tam začínajú tlieškať, keď v tom sa ale na javisku opäť rozsvieti a objaví sa najprv Cuki a potom ostatné postavy (v tom poradí, ako vybehali von). Cuki keďže je v miestnosti prvý, berie si do ruky revolver a nám všetkým je jasné, že sa to môže začať celé od začiatku – z reakcie postáv (Cuki pískne a štyri zvyšné postavy sa postaví na miesta a umiestnia do polôh – na stoličky, ktoré mali na úplnom začiatku inscenácie. Cuki potom odchádza z miestnosti na záchod, z ktorého sa na začiatku inscenácie vracal. Zvyšný štyria zostávajú na scéne.) to aj tak vyzerá, že ich „oslobodenie“ a následné uzamknutie sa nestalo prvý raz. Do pomaly zhasínajúceho svetla zaznieva rytmická hudba a tým sa končí inscenácia.

Hudba v inscenácii zaznie viackrát. Vo svojej diplomovej práci Lukáš Latinák píše: „*Po skončení pochmúrnej začiatkovej skladby*,“ ide o „Un dia de paz“ od Astor Piazzolla y

Orquesta, „*nastupuje rytmická*,“ ide o skladbu „Revirado“ od Gidona Kremera, „*ktorá končí v prudkom strihu, zabuchnutím dverí. Celú miestnosť zaleje silné svetlo...*“,¹⁰⁰ tá zaznie aj na konci inscenácie. Ako hudba v inscenácii funguje viac približuje inšpicientka Divadla Astorka Korzo '90 Alžbeta Randová: „*Tá [skladba „Un dia de paz“] sa hraje dokiaľ sa nezačne predstavenie, ona sa púšťa 15 minút pred začiatkom. Kedysi to bolo tak, že oni tam už tých 15 minút kľáčali, že otvorili sa dvere [do sály], oni tam kľáčali 15 minút a hrala sa táto kvázi ťahová hudba.*[diváci vstupujú do priestoru, v ktorom už dávno tie postavy uväznené sú a ako sa ukáže na konci, tak v ňom aj uväznené zostanú] *No ale potom už asi ako začali starnúť, tak už to asi nedávali tých 15 minút tam kľáčat. Opona je zatiahnutá a vždycky si tam prídu kľaknúť minútku pred začiatkom, keď sú dvere do sály už zatvorené. Akonáhle sa spustí predstavenie, tak tá prvá hudba sa zmení na druhú, už aj na začiatku, až dokým neplesknú tie dvere. A tá druhá sa hrá vlastne potom aj na konci.*“¹⁰¹

Za výberom hudby stojí dramaturg inscenácie Peter Pavlac.

4.4 Rekvizity

Všetky rekvizity vyskytujúce sa na javisku sú kľúčové a žiadna tam nie je nazvyš a všetky sú tam po celú dobu trvania inscenácie.

Uprostred scény stoja štyri hnedé drevené stoličky a na každej jednej kľáčí na kolenách s rukami za chrbtom jedna postava. Ako sa ale napokon ukáže, postáv je tam celkom päť. Menej stoličiek, než je ľudí nám môže pripomínať zábavnú hru – hrá hudba a ľudia chodia okolo stoličiek, ktorých je práve menej, keď sa hudba zastaví, ľudia sa musia ponáhľať a sadnúť si na jednu zo stoličiek, kto to nestihne, vypadáva. Alebo práve detskú hru *Ide pešok okolo...* (Deti sedia v kruhu na zemi, jeden chodí okolo nich a hovorí riekanku, až riekanku dohovorí, jedného zo sediacich sa dotkne, ten sa musí postaviť. Vzájomne sa potom naháňajú dokola, až jeden z tých dvoch si sadne na uvoľnené miesto. Ten, kto ostane stáť, je Pešek.) Okrem toho, že nám stoličky môžu asociovať tieto hry, tak tu fungujú pre komický efekt. Postavy si navzájom stoličky kradnú, presúvajú, takže potom kvôli tomu nastávajú aj rôzne pády.

Zaujímavé je využívanie pozície stoličiek postavami, ktoré majú v tú danú chvíľu revolver – moc. Keď na začiatku deja vládne Cuki, na jeho písknutie si zvyšné postavy zoradia stoličky do jednej šory – sú tak vycvičený, dodržujú istú disciplínu, ktorú ich naučil Cuki, ktorý takéto správanie pozná z väzenia (kde predtým bol). Následne si zoberie stoličku, na ktorej sedel K.

---

¹⁰⁰ Latinák, s. 22.

¹⁰¹ Randová, 2023.

Müller a dá si ju bokom od ostatných. K. Müller počas vlády Cukiho väčšinu času stojí (alebo sa snaží so zvyšnými tromi postavami zmestiť na tie tri ich stoličky) a aj keď sa k nemu náhodou stolička dostane a chce si na ňu sadnúť, na Cukiho vyzvanie mu ju odovzdá.

Urodzený, ktorý vládne po Cukim, stoličku využíva zase inak – tú svoju si postaví viac dopredu na scéne a gestom vyzve, aby si k nemu ostatní prisadli. Prisadne si len Pekár a Martin, Cuki zostane sedieť vzadu a K. Müller opäť zostáva bez stoličky (a tiež čaká vzadu na svoju chvíľu). Z toho môžeme usúdiť, že Urodzený je ochotný sa rozprávať len s inteligenciou a vidiekom (načúva svojmu ľudu) a niekým, kto je z podsvetia a nemá vychovanie pohrda. Stoličku tiež použije k tomu, aby sa mohol postaviť na stolík a povýšiť sa ešte viac nad nimi.

Keď sa revolver dostane do rúk Martinovi, tak si všimneme, že po celý čas, kedy je pri moci, tak si ani raz na stoličku nesadne (chvíľu posedáva na stolíku). On nemá potrebu dávať ostatným najavo svoju silu, moc ani postavenie.

Posledný sa k moci dostane Pekár. Vtedy dôjde k úplnému prevratu – stoličky, aj stolík sa snaží „nahádzať“ na jednu hromadu a prenasleduje s revolverom zvyšných po javisku. Keď revolver schová do šuplíka kredenca, tak zvyšný sa ani nepokúšajú dať si stoličky na miesto a sadnúť si na nich, lebo vedia (alebo rátajú) s tým, že sa za tejto Pekárovej vlády dostanú z miestnosti von.

K. Müller má tiež „svoju“ stoličku, ale nemanipuluje s ňou takýmto spôsobom, ako ostatné postavy. Svoju stoličku vždy ponúkne vládnucej postave, takže buď stojí, alebo sedí na zemi, až za vlády Martina si sadne na stoličku ako ostatní.

Okrem stoličiek je na scéne aj stolík, ktorý sa do väčšieho povedomia divákov dostáva až vtedy, keď na ňom K. Müller privezie (stolík má kolieska) jedlo – hrniec s polievkou a potom pečené kura na podnose – Cukimu. Stolík využije za svojej vlády aj Urodzený, keď sa na neho postaví (slúži mu ako akýsi podstavec, pódium, ktoré používajú rečníci) a snaží sa svoj ľud (aj nás divákov – toto je jediný okamih, kedy postava viditeľne osloví divákov) povzbudiť dlhým monológom o národe. Aj Martin využije stolík, ale úplne iným spôsobom. Postaví ho priamo pred Cukiho so slovami „*zahrajú nám na tomto bubne, ale dačo rezko*“¹⁰². Cuki chvíľu nerozumie, lebo ten stolík očividne bubon nie je, v tom sa ale do toho vloží K. Müller, ktorý síce stojí (už iba z princípu) na strane Martina, ale nie je o tom úplne presvedčený („*Nie? Rad by som vedel, čo to je. Ved' sa stačí na to pozrieť a hneď každý vidí, že... čo to je?*“¹⁰³). Cuki nakoniec začne hrať melódiu na tomto stolíku. V tomto prípade moc nás presvedčila (aj keď nie úplne sto percente), že niečo môže byť niečím iným, tuto že stolík môže byť bubon, na

---

¹⁰² Citované podľa záznamu z roku 1998 (Česká televize).

¹⁰³ Citované podľa záznamu z roku 1998 (Česká televize).

ktorom sa dá hrať. Pekár aj v tomto prípade vybočuje a stolík nijak nevyužije (odsunie ho bokom spolu so stoličkami). K. Müller stolíku využil už v zmienenom prípade, kedy slúžil Cukimu a keď na neho vyskočí pri spievaní ľudoviek za Martinovej vlády, aby sa mu votrel do priazne.

Ďalšia veľká rekvizita je kredenc (príborník), ktorý svoju úlohu hrá v dvoch situáciách. Keď K. Müller prestiera pre Cukiho, tak z kredenca vyberá obrus, hrniec, kura a fľašu s vínom. Keď sa Cuki naje, veci doňho vráti. Šuplík kredenca využije Pekár, keď doň „zamkne“ revolver.

Okrem toho sa tu ešte objavuje vzadu scény umývadlo (ten starší typ, kedy je lavór s vodou položený na podstavci), ku ktorému prichádzajúci z toalety zamieri. Cuki si v ňom opláčne ruky, ale neutrie do uteráku, Urodzený si najprv vyhrnie rukávy košeli, potom si v ňom opláčne ruky a nakoniec si ich utrie do uteráku. Keď sa z toalety vráti Martin, tak k umývadlu ani nezamieri. Aj na tomto gestu je vidieť komplexnosť charakteru jednotlivých postáv. Cuki bol síce vo väzení, ale zrejme aj tam dodržiaval nejaké základy hygieny, Urodzený je v tomto vychovaný dokonale a Martin asi ani nevie, že je potrebné po navštívení toalety si ruky umyť.

Dve najdôležitejšie rekvizity inscenácie sú samozrejme revolver a kľúč. Revolver sa presúva od postavy k postave a je skutočne v rukách každého jedného, dokonca aj K. Müllera. A opäť, ako pri rekvizitách, ktoré som opísala vyššie, tak aj tuto každý s revolverom narába ináč. Cuki sa s revolverom oháňa, často na niekoho mieri, a tak viditeľne dáva najavo, že má tu moc. Keď sa revolver dostane do rúk Urodzeného, tak sa spokojne usmeje a strčí si revolver do náprsnej kapsy, nemusí revolver neustále ukazovať, stačí mu vedieť, že tu moc má (a ostatní to rešpektujú) a vytiahne ho iba vtedy, keď je to nevyhnutné. Martin s mocou, ktorú dostane vo forme revolveru, nevie zaobchádzať. Zobrazuje sa to tak, že revolver si zasunie vpredu za gumu gatii, škrabe sa ním po hlave, drží ho obrátene (za hlaveň) a miesto, aby ním mieril, tak ho používa ako valašku. Pekár drží revolver pevne napriahnutými rukami, drží ho oboma rukami naraz, tak ako človek, ktorý si nie je istý, ktorý ho drží prvý raz v živote a vyzerá byť nervózny. On ako jediný revolver odhodí – schová ho do šuplíku, alebo aspoň sa tak tvári, že on je ten intelektuál, humanista a vie situáciu riešiť aj inak, než mocou. Napokon ale moci podľahne a revolver opäť použije. Moc chce ale využiť k tomu, aby sám sebe aj ostatným dokázal, že je niečo viac a že má na to byť ako ostatní. Pekár: „*A prečo by som sa neznižil? Pretože som intelektuálna nula, za ktorú ste ma vyhlásili? Intelektuál s oboma rukami ľavými, ktorý nedokáže potiahnuť spúšť. Tak ja vám dokážem, že potiahnem ten kohútik. Dokážem vám to.*“¹⁰⁴ Napriek tomu, že K. Müller po moci nikdy netúžil, v inscenácii sa vyskytne jedna situácia, kedy

---

¹⁰⁴ Citované podľa záznamu z roku 1998 (Česká televize).

sa mu moc do rúk dostane. Keď prestiera stolík Cukimu k jedlu, zdvihne revolver zo stolíku, strčí ho za opasok, prestrie obrus a revolver vráti na stolík. Všetci si toho všimnú, Cuki, ktorí je mu najbližšie dokonca vstane od stola a zodvihne ruky na symbol vzdania sa, ale K. Müller si absolútne neuvedomuje, ani ho to nenapadne, že mal jedinečnú šancu tu moc získať. Moc – revolver sa v priebehu inscenácie posúva trikrát, z toho dva raz sa presunie k iným rukám vďaka nedopatrením spôsobeným K. Müllerom.

Kľúč visí po celý čas inscenácie na vlákne zo stropu, tak aby ho každý videl, ale nachádza sa v takej výške, že naň jeden človek nedotiahne, ak stojí na zemi. Aj v tomto prípade vybočuje z rady Pekár, lebo je to práve on, kto na kľúč – ako šancu úniku – upozorní ako prvý a je to tiež on, kto zvesí kľúč dole. Zvesený kľúč pasuje do zámky dverí a dvere sa podarí otvoriť.

Farba stoličiek, stolu, umývadla a kredenca sa neskôr z hnedej drevenej farby zmenila na bielu (môžeme to zbadáť už na fotkách z Divadla Astorka Korzo'90, kde hrajú od roku 2003), to dovoľuje týmto rekvizitám na čiernom pozadí ešte viac vyniknúť.

4.5 Kostýmy

Ako už vieme, ide o groteskné stvárnenie konkrétnych typov ľudí a spoločenských tried, to vyžaduje, aby kostýmy boli hneď na prvý pohľad vypovedajúce a my by sme si mohli postavy hneď zaradiť.

Pod kostýmy sa podpísala scénografka inscenácie Tatiana Šulíková.

Kostýmy sa počas celého trvania inscenácie nemenia. Výstižne ich opísal Juraj Kemka na stránkach svojej diplomovej práce.

„Pán Cuki v koženej bunde, tmavých džínsoch a v kanadách.“

„Urodzený muž [... v] bielej košeli, s kravatou, okolo ktorej sú poprepletané zlaté retiazky. Má vestu a čierne čížmy.“

„Martin [... v] kroji, s holým pupkom, s vybijaným klobúčikom na hlave, s vyššivanou vestičkou a s gumákmi z ktorých mu trčí slama.“

„Pekár [... v] rozťahanom modrom svetri, so širokými nohavicami.“ Košeľu má zastrčenú do nohavic.

„K. Müller [... v] tmavohnedom úradníckom obťahnutom obleku, bielej košeli, s koženým motýlikom pod bradou. Má staré zelené vojenské poltopánky.“¹⁰⁵

---

¹⁰⁵ Kemka, s. 22.

Kostýmy sa od roku 1998 nezmenili (herci si museli pár razy už zaobstarať kostým nový, Kemka aktuálne používa svoje tretie nohavice)¹⁰⁶, jediné dve zmeny, ku ktorým došlo je, že Pekárovi pribudli na nose okuliare a Urodzený stratil zlatú retiazku. Tieto zmeny môžeme zbadat' už na propagačnom materiály z Divadla Astorka Korzo '90 z roku 2003.

4.6 Herecký komponent

„Pri čítaní textu sme sa od začiatku sústredili na reálnu, pravdivú, až naturalistickú situáciu, od ktorej sa celý príbeh odvíja, a to v tichu a napätí – Müllerova potreba ísť na toaletu. Keď sa nám podarilo vytvoriť potrebnú atmosféru, získali sme odrazový mostík z celého predstavenia. Problém spočíva v tom, že pri podcenení a nevytvorení dusna sa strácal kontrast medzi situáciami jednotlivých mocipánov a navyše, nepriťahoval záujem diváka. V tejto navonok banálnej situácii sa komično dosiahlo práve dokonalou vážnosťou. Len to čo bolo sústredené, konkrétne, absolútne vážne, bolo smiešne.“¹⁰⁷

Keďže ostatné komponenty inscenácie sú nenáročné, tak celá inscenácia dáva vyniknúť hercom a stojí na nich. Mali pred sebou ale ťažkú úlohu – zachytiť absurdnosť situácie, v ktorej sa ich postavy nachádzali – päť rozdielnych typov ľudí zavretých v jednej miestnosti bez toho, aby vedeli prečo tam sú, ako tam dlho budú, ako sa tam dostali, prečo má revolver najprv Cuki. Tieto otázky by sa človek v reálnom svete (keby bolo vôbec možné sa do takej situácie dostať – donekonečna byť uzavretý v jednej miestnosti) snažil riešiť, snažil by sa pochopiť absurdnosť tejto situácie. Týchto päť postáv, teda herci, ktorý to takto našťudovali, berú túto absurdnosť ako holý fakt – realitu a nepolemizujú s ňou, nesnažia sa ju pochopiť.

Herec svoj prejav prispôsobuje potrebám jednotlivých scén. Na scéne sa striedajú scény, kedy sú pokojnejšie, lebo všetci sedia so scénami plnými chaosu, keď napr. herci zápasia o spadnutý revolver na zemi, alebo behajú po scéne. V priebehu tých 25 rokov samozrejme došlo k vyšperkovaní jednotlivých pohybov – mimiky a gest – u hercov a prispelo to k väčšej charakteristike a ozvláštneniu ich postavy a zároveň, aby to bolo na tom rozhraní medzi „skutočnou“ postavou a její karikatúrou. Aby herci zahráli napr. Martina tak, aby divák v ňom videl skutočného vidiečana, ktorý sa zaujíma o pole, o folklór a je taký trochu jednoduchší. Ten bod zlomu, kedy sa to preklopí do karikatúry je, keď Martin povie, že chce porať všetky mestá. To ale nie je reálne možné a nám príde vtipné, že niečo také chce spraviť, lebo ta jeho „láska“ k poľnohospodárstvu je nafúknutá do obrovských rozmerov, ktoré už nekorešpondujú so

---

¹⁰⁶ Herci, 2023.

¹⁰⁷ Kobielsky, s. 28–29.

skutočným svetom, ale on si myslí, že dokáže poraziť celý svet, lebo má tu moc. Cuki je zase gauner, mafián, ktorý sa nebojí použiť hrubú silu. V tejto postave dochádza k zmene od reálnej k tej karikatúrnej v okamžiku, keď dokáže šľuknutím revolveru získať úplne všetko, po čom túži a nemusí pre to nič robiť, stačí že namieri revolver a má prídomky, frajerku aj duchovný postoj. V inscenácii to zhrňuje výstižne táto jeho replika: „Cuki: „Pochádzam z najvznešenejšieho rodu kurva. Kto by si toto pomyslel.“

V inscenácii je priestor aj pre improvizáciu. Ide o jednu scénu, o ktorej sa píše už v diplomových prácach, alebo aj v mojom rozhovore s hercami (viď Príloha č. 2). „*Je to scéna stolovania. Servilný K. Müller servíruje pánovi Cukimu jedlo a víno. Mení sa na čašníka. V rámci svojej krátkej čašnickej kariéry mám možnosť prekvapiť svojho spoluhráča novým nápadom. Často sú to naozaj nečakané akcie a reakcie Cukiho je pre mňa veľmi dôležitá. Nahrávame si nápad za nápadom a rozvíjame improvizáciou danú situáciu*“¹⁰⁸, takto o tom píše Juraj Kemka. Ide o to, že v priebehu toho, ako Cuki je polievku a kura, tak chce, aby mu K. Müller spieval pesničky. Ich prevedenie, ale aj akcie okolo toho (napr. K. Müller zdvihne poklop až tak, že to pečené kura vyletí z podnosu do vzduchu) sa mení predstavenie od predstavenia. Tiež Cuki chce po K. Müllerovi, aby predviedol život kurat'a (od dieťaťa po smrť), ktoré práve je. Táto improvizovaná scéna sa ešte v zázname neobjavuje, takže herci k tomu dospeli postupne až v priebehu času a svojich hereckých skúseností (Jakab, Miezga, Kemka a Latinák účinkujú v slovenskej verzii známeho programu Partička, ktorý je založený na improvizácii). A aj táto mini scéna sa predstavenie od predstavenia mení a nielen divákovi, ale aj hercom tečú slzy z očí, ako sa smejú, niekedy si tvár musí herec schovať za tanier (ktorý v tejto scéne má pri sebe), aby to nebolo vidno. Priznane sa tí traja zvyšní sediaci na stoličkách bavia.

Možno je čiastočne improvizovaná aj scéna, kedy Martin žiada Cukiho, aby mu zahral na stolík. Martin je už nedočkavý a vraví Cukimu, aby hral, on na to odpovedá, že ladí. Ďalej sa tento dialóg v zázname nerozvíja, ale v súčasnej inscenácii, potom ešte medzi týmito postavami nasledujú repliky: „Ladiť?“ „Bubon?“ „Ladiť bubon.“ „Bubon ladiť?“ atď. Vždy sa tieto repliky opakujú v inej miere.

4.7 Text – scenár – zmeny

Mnou skúmaný strojopisný text v 2. kapitole obsahuje škrty a vpisy rukou herca, alebo iného tvorca inscenácie, takže k zmenám oproti divadelnej hre určite došlo. Ale na základe svojej

---

¹⁰⁸ Kemka, s. 23.

diváckej skúsenosti musím skonštatovať, že nie všetky poznámky a úpravy sa do záverečnej formy inscenácie dostali. Alebo tam zmeny prebehli a v rámci skúšobného procesu sa zistilo, že to nefunguje, takže sa naďalej hralo bez týchto úpravy. Ja sa ale budem sústrediť na zmeny, ktoré prebehli oproti pôvodnému textu Görgeya, nie je ale možné obsiahnuť všetky zmeny, budem sa sústrediť na tie, ktoré výrazne posúvajú zmysel inscenácie.

Na prvý pohľad je vidieť, že inscenácia sa od pôvodného textu líši už v scéne, nenájdeme tu piano, na ňom bronzový akt vystierajúcej sa ženy, ani veľké staromódne kožené kreslo. Je možné, že sa tieto rekvizity v inscenácii nevyskytujú preto, lebo sa to jednoducho na javisko, kde priemerovali, skrátka nevošlo, alebo ak aj, tak následne pri jazdení na festivaly, alebo za hostovaním, bolo ľahšie cestovať bez týchto veľkých kusov nábytku. Z týchto troch zmienených rekvizít je dôležitá oná žena, lebo v texte je scénka, ktorá sa kvôli jej absencii musela samozrejme celá vyškrtnúť. Na troch stranách prebieha rozhovor medzi Cukim a Martinom, ktorý na jeho pokyn sochu položí z piana na zem a začne ju vreckovkou pulírovať. „*Keďže to bola žena, tak sme ju škrtli,*“¹⁰⁹ dodáva so smiechom Lukáš Latinák. Absenciu chýbajúceho piana v scénke, kde Martin chce, aby Cuki zahral na piane, ktoré označí za harmoniku, vyriešia tak, že Cuki hraje na stolíku (bubnu), ktorý na scéne už majú.

V texte hry sa vyskytujú scénické poznámky rôzneho druhu (viac v 2. kapitole), ale nepopisujú rozmiestnené stoličiek na scéne, ani narábanie s revolverom u jednotlivých postáv (píše sa v texte síce, že či revolver miery, alebo že revolver šťukne, ale nie je tam napísané, ako ho postavy držia, čo mi príde ako podstatné).

Dôležité je, že v texte hry v jednom momente Malý (v inscenácii Pekár) použije revolver a skutočne z neho vystrelí do piana. Tento okamžik v inscenácii chýba, v nej sa z revolveru nestrieľa vôbec. Problém je, že oni ani my za celú dobu inscenácie nezistíme, že či v revolveru sú skutočne náboje a či ich skutočne revolver ohrozuje. Strach z revolveru – moci – môže byť neoprávnený, lebo bez nábojov žiadne ohrozenie neexistuje. Aj v reálnom živote sa niekedy dostaneme do situácie, kedy napr. niekto niečo proti nám má, vie o nás nejaké informácie, ale my nemáme sto percentný dokaz toho, že ich má a môže ich proti nám použiť, a tak sa bojíme možno zbytočne. Strach má ale na nás veľký vplyv a donúti nás robiť rôzne veci, len aby sme sa zachránili.

K najvýraznejšej zmene ku ktorej došlo je, že sa pozmenil záver inscenácie. V divadelnej hre končí dej tak, že postavy získajú kľúč, idú otvoriť dvere, ktoré sa otvoriť ale nedajú, v tom nastane strih a postavy sa začnú odličovať, vyzliekať a vravia technikom, aby ich už pustili von,

---

¹⁰⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=dYFKm3e90IU>

že sa ponáhľajú. Zostávajú vnútri miestnosti. Tu sa divadelná realita mení na realitu skutočnú, viac o tomto v podkapitole 3.4 *Chronotop*. Tvorcovia inscenácie sa ale rozhodli k tomu pristúpiť inak a pustiť postavy na krátky moment na slobodu, aby ich potom mohli znovu uväzniť. Prečo k tejto zmene došlo, mi vysvetlil herec Lukáš Latinák: „*No ešte sa nám to aj hodilo do priestoru, lebo sme mali premiéru Burkovni. Kde sa skúšalo predtým Čudné odopoludnie doktora Zvonka Burkeho a tam je taká dlhá chodba, do ktorej sme mali zasadený ten kredenc. Čiže nikto nerátal s tým, že sa ten kredenc pohne a my sme všetci vychádzali hore schodmi. Utekali sme jeden druhý tretí a tí ďalší obiehali cez celý dvor tú budovu, prebiehali sme tou chodbou a vlastne keď sa za posledným zavreli dvere. Tak sa ten kredenc pohol. Všetci diváci sa zľakli, vyšiel bassman, zobral, zamkol to a vlastne všetci diváci ostali v tej istej situácii, všetci pochopili, že východisko neexistuje z tej situácie. Tak ako to aj doteraz hráme.*“¹¹⁰ Dramaturg inscenácie Peter Pavlac sa mi k tomu vyjadril takto: „*Pre nás nebolo podstatné odlišiť tieto dve úrovne (divadlo kontra realita), ale podporiť absurdnosť hry, ktorej podstatou je „točenie“ moci, prechádzanie od jedného k druhému na úrovni jednej situácie (teda obsah tejto divadelnej hry), ale aj na úrovni existencie ako takej (fungujúcej aj mimo obsahu hry), čiže absurdnosť nikdy sa nekončiaceho cyklu točenia moci. Že aj keď „odídeme“ z priestoru, konečne sa oslobodíme a máme pocit, že sme „z toho vonku“ (náš náznak riešenia), vrátíme sa do toho istého priestoru a všetko sa začína znova (finálne „riešenie“). Reakcia vracajúcich sa na zbraň v Cukiho rukách na konci našej inscenácie svedčí o tom, že toto nie je prvý „cyklus“, že toto sa im už deje riadne dlho, de-facto večnosť. Preto neexistuje odpoveď na otázku, ako sa tam dostali, pretože odpoveď našej verzie spočíva v tom, že sú tam odjakživa a budú sa tam vracat' večne... z tohoto kolobehu jednoducho nie je úniku.*“¹¹¹ A dodáva k tomu: „*Spomínam si matne, že toto bolo niečo, čo aj samotný autor G. Gorgey (ktorého sa nám pred rokmi, ešte pred jeho smrťou, podarilo dostať na reprízu, a nie len jednu) mimoriadne ocenil, teda že sme náznak cyklu, finálnej existenciálnej absurdity povýšili na princíp, z ktorého niet úniku. To sa mu presne na našej interpretácii páčilo.*“¹¹²

Ďalšia zmena, ktorú tvorcovia spravili je, že z postavy Malého (v inscenácii je to Pekár) urobili čisto len zakomplexovaného intelektuála a jeho etnografickú linku spolu so všetkými replikami, ktoré na tento jeho charakter narážali, vyčiarkli. Na druhej strane, keď sa Urodzený rozpráva s Pekárom o jeho priezvisku, tak Martin, ktorý sedí vedľa nich, gestami napodobňuje prácu pekára (pečenia chleba). Postava Urodzeného má v hre šedé vlasy, nosí monokel a je

---

¹¹⁰ Herci, 2023.

¹¹¹ Pavlac, 2023. A

¹¹² Pavlac, 2023. A

evidentne straší než ostatní. Preto „*muselo dôjsť k porušeniu zákonitosti, pretože sa táto postava musela prispôbiť môjmu veku a ja som sa musel prispôbiť tejto danosti – veku postavy. Sklerózu som nahrádzal spomínaním si, ktoré malo efekt skôr zhadzujúci, vyžadujúci si odstup. Napr. výsmechom som si pomohol v dialógu s Intelektuálom, keď Urodzený skúma jeho pôvod,*“¹¹³ uvádza Kobielsky, ktorý túto rolu stvárnil.

Na rozdiel od textu sa diváci pri sledovaní inscenácie nesmejú len na karikatúrnom charaktere postavy a jej vlastnostiach (viď vyššie), ale herci rozvinuli niektoré scény a situácie iným smerom, ktorý pôvodný text ani neponúka. Takže vzniká humor tam, kde by sa čitateľ nezasmial. Sú to samozrejme miesta, kedy herci nie len, že si pridali niečo svojho, ktorého sa ale držia každé predstavenie a je to tam vždy v rovnakej podobe, ale dokonca si vymýšľajú v tú danú chvíľu, ako im to vyplynie zo situácie. Hovorím o scénach, kde improvizujú a opísala som ich vyššie. V pôvodnom texte sa ale priestor pre improvizáciu neobjavuje, je to vec čisto tejto inscenácie.

Potom ale sú napr. scény, keď Cuki mieri na Pekára a chce, aby mu potvrdil, že aj on má duchovný postoj, Pekár musí kľáčať a Cuki mu navyiac prikáže, aby sa pri potvrdzovaní, že má duchovný postoj, ešte usmieval a pritom žmurkal očami.

Alebo keď Martin je na toalete a vykonáva malú potrebu, veľmi dlho počujeme zvuk, potom zvuk prestane a keď si už myslíme, že vyjde z toalety, zvuk – vykonávania malej potreby – začne znovu. V texte hry je, že Martin odíde na toaletu a ešte z toalety miery revolverom na osoby v miestnosti. Tá rovnaká scéna, dokonca bez textu (bez replík), sa zobrazí inak a inak na recipienta pôsobí, niečo iné si z nej odnesie. V prvom prípade sa divák zasmieje, lebo je to blbosť, aby tak niekto dlho močil, ešte navyše keď z toalety vyjde a nohavicu nemá stiahnutú a je mu vidieť holý zadok. A v druhom prípade by mali čitateľovi skôr prebehnúť zimomriavky po chrbte, lebo moc nikdy nepoľaví a vždy nás ovláda.

Lukáš Latinák je dôležitým komediálnym prvkom tejto inscenácie, lebo k nemu sa viaže ďalšia scéna, keď Martin, Urodzený a Pekár sa zhovárajú a Pekár im dvom objasňuje pôvod svojho mena, tak Martin pomocou mimiky a gest predvádza, ako sa pečie chleba (dokonca počuť cinknutie, keď je dopečený). Očné bulvy Latináka vzbudzujú u obecnstva smiech.

Tieto zmeny, ktoré tvorcovia inscenácie oproti divadelnej hre urobili, spôsobili to, že sa ten nespochybniteľný žáner, ktorý divadelná hra má – absurdná dráma o moci – premenili miestami na fraškovitú (niekedy možno až lacnú zábavu). Keď herci, síce na mieste, ale aj tak, používajú sprosté slová (kurva, kokot, vysereme jebku) a diváci sa samozrejme smejú.

---

¹¹³ Kobielsky, s. 27.

Tento jav zaznamenala už v roku 2012 Martina Mašlárová a preto v periodiku Javisko píše: „...mená jej [inscenácie] hercov zrejme lákajú viac, o čom svedčilo aj šapito zaplnené do posledného miestečka. Práve v tom je ale dnešné prekliatie inscenácie, ktorá vznikla pod silným režijno-dramaturgickým vedením Petra Mankoveckého a Petra Pavlaca, a vďaka neobvykle symbiotickému prepojeniu všetkých tvorcov žala mnohé úspechy u nás i v zahraničí. Pridaná hodnota, ktorú hrá má, sa totiž dnes priveľmi stráca pod nánosom popularity komediálneho herectva jej protagonistov na javisku.“¹¹⁴

---

¹¹⁴ Javisko 2012

Záver

V úvode svojej práce som sa pokúsila zrekonštruovať okolnosti vzniku inscenácie *Na koho to slovo padne*, tento proces od textu až na divadelné dosky VŠMU zachytili herci vo svojich záverečných prácach. Po veľmi vreľom prijatí inscenácie roku 1998 nasledovala cesta na dva dôležité divadelné festivaly – Zlomvaz a Divadelná Nitra – skade si okrem pozitívnej kritiky odniesli aj ceny. Chalaňi – ako sa tejto päťke slovenských hercov hovorí – sa s *Na koho to slovo padne* udomácnili v roku 2003 v Divadle Astorka Korzo '90. Inscenácia putovala z festivalu na festival z mesta do mesta, nie len po Slovensku, ale vycestovala aj za hranice. Aby som túto jej cestu od premiéry až po päťtú reprízu mohla zmapovať, využila som svojej rešerše v divadelných ústavoch, kde som vyzískala veľké množstvo článkov z tlače k tejto inscenácii. Za 25 rokov svojej existencie si získala srdcia mnohých divákov, ktorí sa opätovne na ňu radi chodia pozerať. Prečo tomu ale takto je, som sa snažila zistiť na ďalších stránkach.

Zanalyzovala som preto pôvodný text *Ide pešek okolo...* maďarského spisovateľa Gábora Gorgeyho – rozobrala som ho na jednotlivé prvky (postavy, scéna, jazyk, chronotop). Všadeprítomné téma moci, slobody, zodpovednosti, individuality a kolektívu, ich nadčasovosť a aktuálnosť robia z textu skvelý podklad k zinscenovaniu.

Preto som sa pokúsila rozobrať aj zmienenú inscenáciu a snažila sa prísť na to, na čom funguje jej úspech. Herci zvládli výborne zobrazit' absurdnosť danej situácie – päť zavretých indivíduí v jednej miestnosti s jedným revolverom – a karikatúrnosť svojich postáv na scéne. Avšak vniesli do inscenácie aj niečo svoje, pridali si tam prvky, ktoré síce oslabujú žáner pôvodného textu – absurdná dráma o alegórii moci – ale na druhej strane dávajú väčší priestor hercom predviesť svoj komediálny herecký talent, ale aj fungovanie tohto hereckého kolektívu.

Za úspechom a dlhým trvaním tejto inscenácie stoja tri zložky: nadčasový a predovšetkým stále aktuálny text, atraktívne zinscenovanie a výborný kolektív hercov, ktorý sa zišiel.

Príloha 1 – obrázky

Obr. č. 1: Herci na VŠMU pri skúškach inscenácie

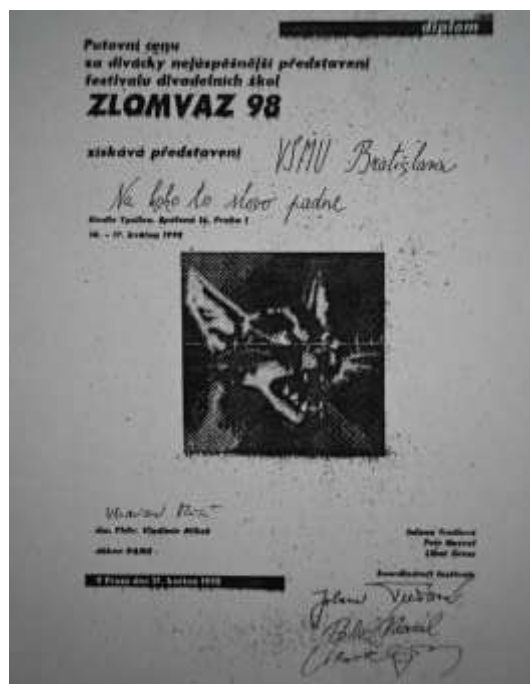
Obr. č. 2: Jedna z ich prvých repríz

Obr. č. 3: Preberaní diplomu na festivalu Zlomvazu

pá 15.5.	
10:00	Zojčin byt Michail Bulgakov (DAMU)
13:30	Mor v Athénách Jiri Kolár (JAMU)
16:30	Na koho to slovo padne Gábor Gergey (VŠMU)
19:30	Pradaná nevěsta B. Smetana, J. Schmid (Studio Ypsilon)
22:30	Noční fotbalový turnaj s hudbou I

Obr. č. 4: Časť programu festivalu Zlomvaz 14.-17.5. 1998

Obr. č. 5: Diplom zo Zlomvazu

Obr. č. 6: Predstavenie na Divadelnej Nitre 5. 10. 1998

Obr. č. 10: Od roku 2003 je inscenácia zaradená do repertoáru Divadla Astorka Korzo'90

Obr. č. 11: Program k inscenácii

Obr. č. 12: Oznámenie v novinách SME z dňa 29. 9. 2003

V Báčskom Petrovci hra Na koho to slovo padne získala standing ovation. Herci divadla Astorka Korzo '90: Marián Miezga, Juraj Kemka, Vladimír Kobielski, Róbert Jakab a Lukáš Latinák.

Obr. č. 16: Oznámenie v novinách Pravda z dňa 9. 9. 2010

Obr. č. 17: Po odohratom predstavení v Budapešti v divadle Vígszínház v roku 2010. Na fotke spolu s autorom hry Gáborom Görgeyom (uprostred s kyticou)

Obr. č. 18: Oslava 200. reprízy v roku 2011. Na fotke herci spolu s Gabor Görgeyom a tortou v Divadle Astorka Korzo'90

Obr. č. 19: Plagát z roku 2012

Obr. č. 20: Plagát k hosťovaniu na Floride

Obr. č. 21: Plagát na predstavenie v Londýne 12. 3. 2017

Obr. č. 22: Oslava 20 rokov hrania inscenácie. Na fotke herci so svojimi spolužiakmi a učiteľmi z VŠMU (2018)

Obr. č. 23: Lístky na predstavenie v Dubline 3. 2. 2019

Obr. č. 24: Plagát k predstaveniu v roku 2020 v Žiari nad Hronom

Obr. č. 25: Hostovanie v Divadle Palace v Prahe 21. 3. 2022

Obr. č. 26: Vypredaná Štátna filharmónia v Košiciach 27. 11. 2022

Obr. č. 27: 3. 4. 2023 sa odohrala 500. repríza v Starom divadle Karola Spišáka v Nitre

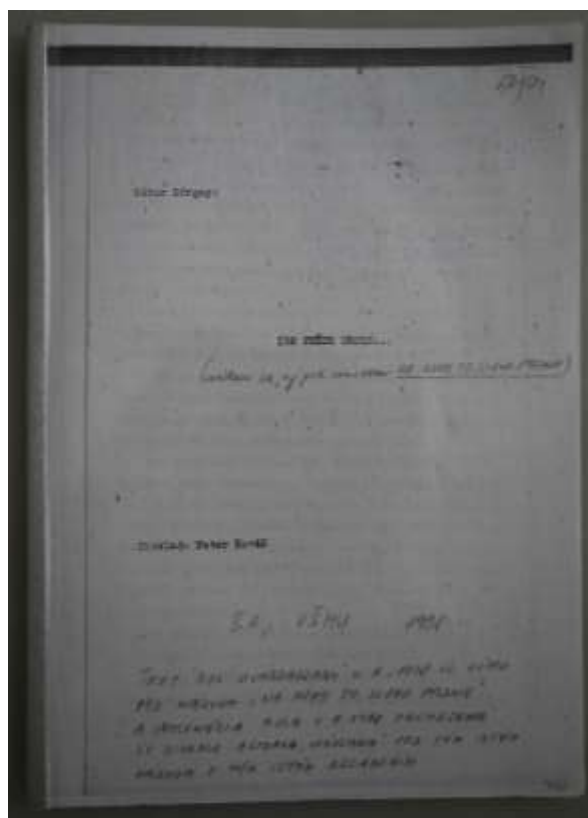

Obr. č. 28: Plagát k jesennému turné 2023 po Slovensku

Obr. č. 29: Gábor Görgey

Obr. č. 30: Predná strana textu

Obr. č. 31: Fotka z predstavenia

Obr. č. 32: Fotka z predstavenia

Obr. č. 33: Fotka z predstavenia

Obr. č. 34: Fotka z predstavenia

Príloha 2 – rozhovor s hercami

Otázky vymyslela a pokladala autorka tejto práce. Na otázky zodpovedali herci Vladimír Kobielsky, Róbert Jakab, Juraj Kemka, Lukáš Latinák a Marián Miezga.

Rozhovor prebehol v termíne 17. 5. 2023 v Divadle Astorka Korzo'90 v Bratislave.

Rozhovor je upravený a autorizovaný pre účely tejto práce.

VŠ: Mysleli ste si, keď ste začali skúšať túto inscenáciu pred dvadsať piatimi rokmi, že bude mať taký úspech?

JK: To si si vlastne odpovedala, však tam do toho príbehu¹¹⁵, čo si dávala...

VŠ: To som citovala pána Miezgu, to mal on v diplomovej práci.

VK: Optimista. Ale dobrý tip, len sa sekol o jednu nulu.

MM: Ja som im povedal, že päť sto a oni mi to tam zmenili...

(smiech všetkých)

VK: Neveril som, že to budeme hrať tak dlho, určite nie. Akože je to príjemné prekvapenie.

JK: Tak ale hlavne, vtedy sa na škole hrávali, vieš čo, bolo to tak, že vo zvyku bolo, že sa zahráli dve až tri predstavenia na škole a hotovo, že tie inscenácie akože sa nehrali ďalej.

VŠ: A čo vás vlastne motivovalo k tomu, aby ste to hrali ďalej.

LL: Až ten divácky záujem, ktorý vznikol okolo toho predstavenia, tých prvých troch predstaveniach, ktoré sme mali. Ten nás tak potom potlačil k tomu, že by sme to ešte mali zahrať a ešte by sme to mali zahrať, pretože sme to hrali v Burkovni. To je taký malý priestor, pivničný v divadle..., tak to nemali šancu vidieť všetci.

VK: Tam bolo len päť desiat ľudí.

LL: Takže sme to hrali ešte raz a ešte raz a potom sme prišli na myšlienku, že prečo neurobiť divadlo ako keby v škole.

VK: Repertoárové divadlo.

LL: Také školské, repertoárové divadlo, že vlastne tam si aj tí študenti naberú takú tu rutinu...

VK: Prax.

LL: Rutinu do života, prax, že sú zvyknutí, že majú hrať predstavenie pravidelne, a tak sa založilo Štúdio Kaplnka vlastne. Vďaka tomuto predstaveniu sa to odštartovalo.

---

¹¹⁵ Myslený príbeh je zdieľaná storka na mojom insragramovom účte, ktorá obsahovala tento úryvok z diplomovej práce jedného z hercov. „Práve v týchto dňoch sme oslávili jubilejnú 30 reprízu predstavenia. Po škole sa chystáme všetci piati do Armádneho umeleckého súboru, kde by sme hru naďalej mali hrať. Dúfajme, že aspoň 50-ky sa dožije – zaslúži si to!“ Miezga, s. 38.

VŠ: V čom vidíte túto inscenáciu, ak teda ohľadneme, že diváci chodia sa na to dívať kvôli vám, atraktívne? Po tých rokoch, stále na to ľudia chodia, niektorí boli aj viackrát.

MM: Tým že je to stále aktuálne, v každej dobe, v každej politickej situácii, každý v tom nájde niečo iné. Napríklad keď tu boli tie deväťdesiate roky takmer všetci nás upodozrievali z toho, že to predstavenie vzniklo kvôli tomu, čo vlastne nie je pravda, je to napísaná v šesťdesiatom ôsmom myslím v protiatómovom kryte. To sme hovorili aj tomu autorovi, že proste napísal niečo tak geniálne a tak senzačné, že je to aktuálne stále, stále, stále, stále. Takže možno preto, že každý si tam nájde to svoje. A že sa to hrá s takou energiou, ako to nebohý náš pán režisér narežiroval.

JK: Chodia sa pozerat' ako starneme.

LL: Gábor Görgey vlastne hovoril, že ako autor je veľmi rád, že sa to hrá v toľkých krajinách a v toľkých jazykoch, ale ako občan je tým znepokojený, že je to vlastne aktuálne. Nieкто si to pozrie ako vtipné predstavenie a vôbec mu neudrie do očí na prvý krát, že tam ide o nejakú zmenu politických systémov, ale až keď dospeje alebo to vidí viackrát, tak potom mu dôjde, že to je aj o niečom inom. Nielen o tom, že päť nejakých typov je zavretých v jednej miestnosti a je to vtipné.

VŠ: Čo vás na tom baví hrať? Alebo... baví vás to hrať? Asi by ste to inak nehrali ale... nájdete si ešte niečo vy v tom nové? Je tam pre vás, nie v každom predstavení, niečo iné?

JK: Tak nejak normálne ľudsky sa teším, že si to zahráme, tak nejak, že sa stretneme a že si to znovu tak spolu dáme no...

RJ: Nemáme tam nič nové, ale chceme to staré hrať stále ako nové (*smiech všetkých*) no, to je to umenie toho divadla. Ale baví nás to stále.

LL: A je to ešte stále taká tá pupočná šnúra, ktorá nás spája s tou školou, že nás to neodstihlo, že my piati sa takto nikde inde nevyskytujeme ako spolužiaci v jednom projekte, takže na tomto sa vždy stretneme. A to, že každé to predstavenie je iné.

VK: Aj to je na tom zábavné, presne, že niekedy je divák taký, ktorý rád počúva. Niekedy mám pocit, že bojujeme s ním a nakoniec to vybojujeme. Niekedy ideme na takej vlne priazne a vždy je to iné. Nikdy nevieme, kto tam bude sedieť. Prežili sme s tým aj chvíle, kedy sme to hrali pre väzňov v Sabinove. A presvedčiť niekoho, kto v živote v divadle nebol, že ti má dať svoju pozornosť a nevyrušovať a vydržať tam.

MM: Práve naopak. Väzni v Sabinove boli veľmi disciplinovaní, tí tam mali aj dozorcov. (*smiech všetkých*)

MM: Oni boli veľmi disciplinovaní, mali zakázané sa dokonca smiať.

MM: Ale v armáde sme to hrali pre vojakov v Kežmarku, tak to bolo...

VK: Lebo tam bol totižto plagát, že „Farbami dýcha noc“ že budú tanečnice, tie boli preškrtnuté.

VŠ: A prišli ste vy...

VK: A prišli sme len my a oni stále čakali, že dôjdu...

JK: Ženy, ženy...

RJ: Ešte tak lepšie nás vykričali.

VŠ: Mali ste niekedy ponorku, keď tak spolu dlho hráte?

LL: Samozrejme.

VŠ: Už vtedy v tej diplomovej práci ste niekto písali, že bola.

MM: Väčšinou to vzniká, keď to nemá energiu, tú šľavu a hrá sa to ako také sobotné predstavenie. Alebo ono sa dá sklíznuť do takého, že ako sme to už pomenovali, že niekto to vníma ako komediálne predstavenie. Ale keď aj my do toho trošku tak sklízneme a trošku ideme akože aj tým divákovi napred, ktorí to iba takto vnímajú, tak vieme sa potom tak ponorkovo aj pohádať o tom.

LL: Je to jedno z mála predstavení, po ktorom sa hádame, akože o tom, ako to malo byť a kto zdržiaval a kto si pridával.

VŠ: Práve mi Laci [maďarský prekladateľ a „dvorný kritik“ tejto inscenácie Szabó G. László] vravel, že vám to hovoril pán Mankovecký, že sa máte vždy po tom predstavení zísť a porozprávať sa o tom, že čo bolo dobré, čo bolo zlé.

VK: Tým, že nemáme toho rozhodcu, lebo ten už je v nebi, tak z toho vznikajú hádky.

VŠ: Takže sa stretávate... alebo teda konzultujete.

RJ: Tu v šatni sa stretávame.

(smiech všetkých)

VŠ: Stretli ste sa niekedy s negatívnou kritikou? Teraz myslím v tlačí...

VK: Áno.

VŠ: ...lebo ja som žiadnu nenašla.

VK: Stretli sme sa. Boli sme náhradné predstavenie, ešte keď sme boli študenti, za repertoárové predstavenie v Astorke, aby sa nezrušilo, a prišiel absolútne silný kritický...

MM: Vtedy sme to hrali ešte pod Krasulom. To bolo v Starom divadle.

VK: A tam rozoberali jednotlivu, že jednoducho toto tu je absolútne [nedá sa rozumieť], stužková slávnosť. Jediné, čo sa nedá uprieť, je možno ten komediálny talent, to si pamätám, to bolo jediné pozitívne pána Latináka, ale inak všetko ostatné, to bola jedna čvarga... a zlé proste a nech láskavo druhý raz zväžia, aby držali nejakú umeleckú úroveň a hodnotu toho divadla a neponúkli niečo takéto...

MM: Lebo divák potom prehodnotí návštevu

LL: Neporovnateľné s výkonmi Zuzany Kronerovej.

VK: Absolútne.

LL: A Zity Furkovej.

MM: Ja chcem povedať, že toto je ešte strašne dávno podľa mňa, ani stovku nemalo toto predstavenie. Tesne po vojne...

VK: Nikto nás ešte nepoznal.

MM: Si nás pod ochranné krídla zobral Jozef Krasula a vtedy sme sa pokúšali niekde zaradiť toto predstavenie a teda dohodlo sa s Černým, s pánom riaditeľom [Divadla Astorka Korzo'90], že toto tu budeme hrať a vtedy nás odhodili ako záskokové predstavenie, ale naozaj, to malo málo repríz, čiže to je dvadsať aj dvadsať dva rokov naspäť.

JK: Tak ale neodradilo nás to. To je dobré.

VŠ: Opíšte svoju postavu. Ako dneska vnímate svoju postavu?

VK: Ja som rád, že začínam senilnieť, že začínam byť ten starší Urodzený, lebo tak je to napísané, tá postava. To znamená, že do toho sa dá len dozrieť ako do vína.

RJ: Som veľmi rád, že som dozrel do intelektuála.

(smiech všetkých)

RJ: Pri mojej postave ešte musím povedať, že tam bola škrtnutá, pretože som bol veľmi mladý, taká vetva, že on je vlastne etnológ a to tam bolo akože dosť vyškrtané. Nehovorím, že teraz by som to vedel zahrať. Ale je to dobré takto, ako to je. Zreje.

JK: Mýlený človek, ktorý sa prikladá ku každej moci a je proste podržtaška každému jednému charakteru, ktorý si tú moc prevezme. Proste „kam vietor, tam plášť“ a on to robí preto hlavne, aby mohol ísť na tú toaletu, aby sa mohlo ísť konečne... Má zápal močového mechúra, takže jemu je jedno...

VK: Že kto je pri vláde.

JK: Proste potrebuje ľudský ísť na wecko, to je celé. Urobí pre to všetko, len aby si proste mohol ísť ul'aviť.

RJ: Ľudsky sa potrebuje strčiť do zadku tomu, kto je pri moci. *(smiech)*

JK: A takto to dopadne. Takže strieda to, ale len pre ľudskú potrebu. Chudák.

RJ: Ty si ju tak krásne ospravedlnil.

(smiech všetkých)

JK: Ale je to kurva, samozrejme.

VŠ: V nejakej tej diplomovej práci bolo napísané, že raz, keď tam neprišiel režisér, tak ste to domýšľali. A práve že ste ospravedlnili K. Müllera a urobili z neho nejakú charakternú postavu, že...

LL: A Manky nám to hneď zrušil.

JK: Bol som s ním v konflikte.

VK: Ešte taká zaujímavosť. Manky sa na nás nasral, lebo bol veľmi impulzívny človek, odišiel a sami sme si nahodili desať strán a sami sme si to povymýšľali, jak by to mohlo byť. On urobil tú matricu a v tom duchu sme pokračovali a potom sme mu to ukázali a povedal môže byť.

LL: Išlo sa ďalej. Tak Martin, vidiečan, je trošku pomýlený tým, že on nie je úplne z takého klasického vidieka, ale z takého skôr ako sú známe tie skanzeny, ktoré sa ukazujú turistom. Takže oni sú tiež takí tí, čo vystupujú pre turistov z Česka alebo tak. Hlavne má dopletené dojmy s pojmami trošku, takže má skreslenú realitu tých predstavení, ktoré oni hrajú. Lebo aj tam spomína, že ako to majú v predstavení, čo Cukimu strašne imponuje, lebo si tam predstavuje tu Anču, ako sa nadhadzuje, ako všetko to s tými prsiami môže fungovať a tak. No ale je to taký trpák, taký hlupáčik trošku. Čiže on keď dostane moc, vlastne ja sám som s tým nebol stotožnený. Zrazu vyjde na povrch, tá pravda o tom človeku a on je úplne radikálny a zrazu chce všetko zničiť, vlastne každé to rozhodnutie prichádza po tom dosť radikálne, ak človek pocíti tú moc.

MM: Cuki z podsvetia, čo o ňom povedať. Je to jednoduchý typ človeka typu „akcia reakcia“, čiže on vlastne niečo prijme a zároveň, akože jeho hrubou silou chce riešiť a má na to, preto, že má zbraň, má tú moc a je to veľmi nebezpečné. Takýchto ľudí je strašne veľa, keď si to zoberieme v dnešnom svete a takýto, keď sa dostanú k moci, tak je to veľmi zlé, proste niečo si vydobyť hrubou silou. Napriek tomu ja mám strašne rád môjho Cukiho, pretože konečne si môže človek aj vyskúšať, ako ja veľmi citlivá duša, zahrať niečo takéto. Ktorý hneď na prvú proste rieši všetko takouto hrubou silou a baví ho to, proste keď sa mu niečo ľúbi, tak to dostane v tejto chvíli. No ale je to veľmi, veľmi nebezpečné. Treba s tým vedieť narábať.

JK: Tým, že som zodral kostým, tak si idem vyskúšať nový do tejto inscenácie. *(odchádza)*

VŠ: Takže predpokladám, že by ste si nechceli vymeniť a mať inú postavu.

VK: Nie.

RJ: Po dvadsiatich piatich rokoch?

VK: Kedysi sme tak aj uvažovali.

LL: Ja som v úvode chcel byť pôvodne Urodzený. Pán Mankovecký, režisér sa ma pýta, že prečo? Že aby som išiel proti svojmu naturelu? A on že veď ty si čistý gazda, proste ty by si mal byť gazda. Lenže to ja viem, že to viem zahrať. A on sa ma spýtal a kto okrem teba to vie?

MM: Ja si pamätám, keď sme to čítali prvýkrát alebo prvé týždne, tak to bolo také, že nevedeli sme presne, kto čo bude.

VK: Myslím si, že [Mankovecký – režisér] sa pýtal, že kto by chcel čo hrať.

LL: Áno, kto by čo chcel.

MM: Ale nemali sme to hneď takto určené, že on povedal, že ty budeš hrať to a ty budeš hrať toto.

LL: Ono každý sa obsadzoval sám, ale viac menej...

MM: To akože vychádzalo jasno.

VŠ: Vypadne vám aj po toľkých rokoch nejaký text?

VK: Stáva sa, ale napríklad ten Urodzený, má mu vypadávať text. Máme tam presne jednu pasáž, kde to robíme naschvál a potom hovorím o memórii, ako mi perfektne funguje. Keď si to nejaký divák spojí, tak zistí že to bol zámer. Ale keď to niekedy urobíme tak civilne, tak oni odchádzajú s tým „to ti pekne vypadol text“, že veria tomu. Takže táto hra nás baví presne na takej tej hrane toho čo je.

LL: Stane sa. Mne raz vypadla pesnička dokonca. Nevedel som začať, malo tam ísť „najkrajší kút v širom svete“ a mne to ani „svete“ ani nič nenapadalo, otočil som sa k ostatným a začal som ich akože ladiť že „uuu aaa“. Všetci nech sa zladia a medzitým som sa ich pýtal, že ako to začína.

(smiech všetkých)

VK: Ja som s týmto predstavením zažil môj najhorší divadelný zážitok, ktorý som v živote mal. Pretože som si dal 2 piva pred predstavením a už nikdy viac som to neurobil. Lebo som si to na tej vojne dovolil a mal som pocit, že to predstavenie trvá už dva dni a že ja by som mal odísť a že už to ani nedohrám, ani nechcem tam byť a nemal som pojem... no prosto strašne desivé. Stálo to zato, že som si to mohol na tej vojne vyskúšať a potom už som to v živote nedal.

VŠ: Vidíte rozdiel v inscenácii dnes a predtým? Myslíte, že sa niekam tá inscenácia posunula?

VK: Možno, že tomu viac rozumieme. Lebo ja sa priznám, že úplne zo začiatku pred 25 rokmi. No že by som...

LL: Ja dúfam že sa posunula tá inscenácia. To je na tom najkrajšie, že Juraj priniesol taký text z toho martinského divadla, že to má šancu dozrieť. Ešte stále nie sme vo veku tých postáv, takže ešte stále to má šancu.

RJ: O chvíľu už budeme vo veku postáv, ako boli písané.

VŠ: Kam by ste ešte chceli s touto inscenáciou zájsť/hostovať? Kde ste ešte neboli?

VK: Kam sme chceli ísť... posledný zájazd?

(premýšľajú)

RJ: Do Ázie sme chceli ísť.

VK: Nie, práveže, do Južnej Ameriky podľa mňa. To sme mali ísť do Brazílie, už to bolo viac menej zlomené no a potom prišiel covid a tento posledný dobrý nápad zobral. A odvtedy ako keby už tie zájazdy s týmto... [od skončenia covidu do teraz nehostovali v zahraničí, jazdia iba po Slovensku a Česku]

MM: Ja som spokojný s destináciami, lebo to sú také destinácie, ktoré rozumejú takémuto štýlu a neviem... v Ázii že či by akože tam...

RJ: To by sme aj tak hrali len pre Slovákov, my sme väčšinou po svete prešli tie československé menšiny. To asi nie, to si vôbec neviem predstaviť, že by sme [to hrali v Ázii], to je úplne iná kultúra, úplne iná mentalita.

LL: Zo susedných štátov nám chýba Poľsko a Ukrajina.

VŠ: A nejakú vtipnú historku na záver?

(smiech hercov)

LL: Vtipná historka na záver. Škoda, že tu nie je Juraj, išiel si skúšať kostým. Naposledy sa rozbila misa. Ja som rozbil misu s polievkou a vlastne nemal čo servírovať, to je pritom stolovaní. Tam vždy bývajú vtipné historky na záver, lebo oni to vždy nejakú inak vymyslia. Buď má Cuki lepšiu náladu a viac dokáže vytočiť toho K. Müllera. Alebo ten Müller je zas tak aktívny, že sám je schopný si vymyslieť niečo iné.

VŠ: To je asi tá časť, kde improvizujú.

LL: Áno, to je tá pasáž, kde vždy ďakujem Stvoriteľovi a náhode, že som sa dostal do tejto partie ľudí, pretože som neplatiacim divákom v prvej rade. Takto sa na to pozerám z blízka z troch metrov a neverím vlastným očiam, slzy nám tečú od smiechu nám trom [LL, VK, RJ]. A to je najkrajší pocit.

VŠ: Nejakú vtipnú historku na záver? (vrátil sa JK a k nemu je mierená táto otázka)

JK: Budem mať nový kostým.

(smiech všetkých)

JK: Tretí v poradí. Nech už je dobrý... je taký elastický.

Príloha 3 – ohlasy divákov

V rámci mojej ankety na sociálnych sieťach (Facebook a Instagram), som oslovila zopár divákov tejto inscenácie a požiadala ich, aby mi pár vetami zodpovedali na otázky „*Prečo sa Vám táto inscenácia páči? Čo Vás na nej oslovilo (téma/herci), Čím Vás zaujala, alebo prečo by ste odporučili na ňu zájsť?*“

V pozbieraných odpovediach uvádzali diváci okrem témy, aj mien hercov také skutočnosti, že herci sú spolužiaci z VŠMU, že to bola ich záverečná práca na škole a že s tým chodia na zájazdy.

Odpovede divákov sú anonymizované a boli opravené – kvôli lepšej čitateľnosti (prebehli len opravy pravopisu bez nejakých štylistických zásahov). Oslovení súhlasili, že ich odpovede môžu byť použité pre účely tejto práce.

Divák č. 1

Áno, divadelnú hru Na koho to slovo padne som videla viackrát, vždy s istým časovým odstupom a sledujem ju od úplného počiatku v tejto hereckej zostave nakoľko protagonistov poznám ešte z čias keď študovali na VŠMU odbor herectvo v Bratislave a táto inscenácia bola ich záverečná práca. Táto hra má stále čo divákovi povedať pre jej nadčasovosť, pre množstvo až briskného čierneho humoru a jej jedinečnú a po každý raz neopakovateľnú atmosféru, ktorú jej vdýchla táto skvelá partička umelcov a salvy smiechu a burácajúceho potlesku z publika. Táto divadelná hra má úspech po celom Slovensku, ale aj v zahraničí a v Divadle Astorka Korzo '90, ktoré je jej domovským divadlom a je vždy beznádejne vypredaná... Mimochodom už bolo odohraných viac ako 500 repríz.

Divák č. 2

Hru som videla veľmi dávno, viem že inscenáciu hrajú už veľmi dlho, ešte zo študentských čias, ako absolventské predstavenie VŠMU v réžii Petra Mankoveckého, hrali ju aj vo svete na rôznych miestach. Hra má veľký odkaz a aktuálna je aj v dnešných časoch. V skratke ten kto sa zmocní zbrane, je pri moci a ovplyvňuje dianie okolitého sveta. Hra je veľmi vtipne napísaná, režirovaná aj herecky interpretovaná. Odporúčam navštíviť divadlo Astorka a „Na koho to slovo padne,, si pozrieť.

Divák č. 3

Predstavenie Na koho to slovo padne som mala možnosť vidieť viackrát a s niekoľkoročným odstupom. Je to vždy zážitkom, preto som naň bola opakovane, nakoľko vďaka hereckým

výkonom aj nadčasovej téme som každý raz z divadla odchádzala nadšená a vždy sa schuti pobavila. Hercov poznám dlhé roky osobne a preto viem, že je to záruka dobrej zábavy.

Divák č. 4

Inscenácia ma jednoznačne hlbší presah, nielen tematikou piatich mužov a jednej zbrane, ale aj jej dlhoročnej tradície, priateľstva hercov v osobnom živote a dosahu individuálnych výkonov hercov v iných projektoch, ktoré ma podnietili si hru pozrieť. Jednotlivé postavy sú skvelou zmesou charakterov na jednom pódium a ponúkajú rôzne pohľady na to, čo by urobil každý jeden, keby získal kľúč a akúsi „slobodu“. Odporúčam na hru ísť všetkým milovníkom humoru a zaujímavých tém a ľutujem, že som hru nevidela viackrát s časovým odstupom. Môžeme hercov poznať z rôznych projektov a vidieť ich poznávacie značky a prvky, napr. prácu s očami p. Latináka, frajerského drsniaka u p. Miezgu, vlezlého pätolizača a majstra mimiky u p. Kemku, ale tie korene sú práve v tejto hre, ktorú hrajú už roky rokúce. Treba na ňu ísť!

Divák č. 5

Predstavenie Na koho to slovo padne je veľmi výnimočné. Pretože títo piati herci ho skúšajú už od školy. A majú to tak neskutočne naučené, že si ani neviem predstaviť, že by sa ešte niekedy pomýlili. Jednoducho je to úžasné predstavenie a rozhodne odporúčam prísť sa pozrieť.

Divák č. 6

Podľa mňa je toto predstavenie také že must-have ani nie že Astorkové must-have, ale celkove, lebo už je to taká kultovka. A je to také nadčasové predstavenie, jednak tým, že ho hrajú tak dlho a mám pocit, že fakt sedí každej generácii. Takže človek keď sa proste chce zabaviť, odreagovať, ale zároveň má to ale aj fakt takú hlbšiu myšlienku, možno na prvý pohľad skrytú. Takže vrelo odporúčam.

Divák č. 7

Toto predstavenie vystihuje všetko podstatne o našom národe. To ako nás stále niekto „drží pod krkom“ to ako sa necháme „držať pod krkom“ a ako sa tešíme a nevieme sa dočkať, kedy už konečne aj my niekoho „zmáčkneme, ponížime... a to všetko vyjadrené tak humorne...

Je to asi aj tým obsadením, každý z nich zvládol svoju úlohu akoby mu patrila odjakživa... Ale pán Kemka ma tak bavil, že si fakt nepamätám aby som sa na niekom v divadle tak smiala... inak smejem sa ako by ma niekto dusil... tak si to viete v tom divadle predstaviť...

Pán Miezga je „vexlak-mafian?“, má v tej scéne pištoľ. Rozkáže Kemkovi, aby mu pripravil niečo na jedlo. Pripraví kura, Miezga povie, že sa pri jedle nudí, nech mu Kemka zahrá život toho kuraťa. Kemka hra, Miezga sa stažuje, že je nudný, tak že nech to vylepší. Kemka začne svoju parádnu hereckú etudu... a naj je „puberta kuraťa“, kde Kemka napodobní na kolenách kura, ktoré fetuje (droguje)!!!

Úplne som myslela, že toto snád' nie je ani možné!!! Smiala som sa až som plakala a zároveň som si uvedomovala absurdnosť tejto situácie... Čo všetko sme schopný urobiť pre toho, kto nás zamestnáva, kto nám poskytuje peniaze... lebo pre mňa je v tejto hre pištoľ symbol peňazí – moci. Dost' často sa nad tým zamýšľam, keď vidím, čo sú schopný ľudia robiť na sociálnych sieťach, aj za menej, len za kúsok pozornosti, to by som najradšej plakala, ale nie od smiechu...

Divák č. 8

Predstavenie bolo veľmi príjemné, zasmial som sa. Bol to krásny prierez toho, ako to išlo v rámci dejín od feudalizmu, komunizmu, kapitalizmu a zase naspäť. Herci sa snažili. Diváci sa snažili ešte viac. Bolo to veľmi zábavné.

Divák č. 9

je tam päť postáv - rozdielnych charakterov, a určite sa v jednom z nich (prinajmenšom aspoň v niekoľkých rysoch) nájde každý divák, aspoň čo sa týka mužského publika

ocitajú sa v situácii, v ktorej sa každý charakter, podľa mňa, správa "svojsky" typicky, ale len do určitej miery, kedy už začne ísť o holú existenciu, a vtedy každý začne zvažovať, ako ďalej, aby si tú svoju existenciu zachoval, a v rámci toho je "ochotný" ustúpiť z tých svojich typických charakterových rysov

je to určite dobrý námet pre diváka, aspoň pre mňa bol, zamyslieť sa nad podobnou situáciou a predstaviť si na mieste jedného z nich práve seba, a porovnať si, či by sa naozaj zachoval tak, ako sa zachoval ten charakter v hre (ak sa s niektorým z charakterov stotožnil), v prípade nestotožnenia sa s žiadnou postavou ako by sa on zachoval

v dnešných dňoch, keď je neľaleko nás vojna na Ukrajine, ktorá sa kludne môže rozrásť i na Slovensko alebo Čechy, sa hypoteticky do takejto situácie môžeme dostať i my, a táto hra nám myslím si, môže navodiť túto situáciu a nechať nás si predstaviť, či by som naozaj šiel radšej aj na smrť, len aby som nestratil svoju tvár a nezľavil zo svojich morálnych zásad, alebo by som zahodil všetky svoje morálne zásady, stratil svoju tvár, len aby som si zachoval holú existenciu, možno za cenu toho, že by mhou všetci opovrhovali

Bibliografia

1) Diplomové práce, tlačené knihy, texty a propagačné materiály

Görgey, Gábor. Ide pešek okolo.... Preklad. Peter Kováč.

Grossman, Jan. O výkladu jedného textu. In: *Analýzy*. Vyd. 1. Praha: Československý spisovateľ, 1991. Orientace. s. 389–400.

Jakab, Róbert. Diplomová práca: Zodpovednosť – spontánnosť. Bratislava: VŠMU, 1999.

Kemka, Juraj. Diplomová práca: „Chvíľ a dňa“. Bratislava: VŠMU, 1999.

Kobielsky, Vladimír. Diplomová práca: Sloboda – Zákonitosť. Bratislava: VŠMU, 1999.

Latinák, Lukáš. Diplomová práca: Úspech – Hodnota. Bratislava: VŠMU, 1999.

Miezga, Marián. Diplomová práca: Individualizmus vs. kolektivismus. Bratislava: VŠMU, 1999.

Programy, letáčky a noviny k festivalu Divadelná Nitra '98.

Programy, letáčky a noviny k festivalu Zlomvaz '98.

Program k festivalu To nejlepší z humoru na slovenské scéně v Městském divadle Mladá Boleslav ve dnech 11.-17. 10. 2004

Bulletin k inscenácii vydaný Divadlom Astorka Korzo '90 z roku 2010.

2) Internetové zdroje

ARCANUM. Dostupné z: www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Spenot-a-magyar-irodalom-tortenete-1/ix-kotet-a-magyar-irodalom-tortenete-19451975-iii-a-proza-9CCD/a-sematizmustol-az-uj-magyar-dramaig-19491975-B04E/gorgey-gabor-1929-B286/

GEROLD, László. SZÍNHÁZ KOMÁMASSZONY, HOL A STUKKER? in Kritikai szemle, s. 114. Dostupné z: http://adattar.vmmi.org/cikkek/14337/hid_1989_01_21_gerold.pdf

The Program Magazine of the Clarence Brown Theatre. s. 10-11. Dostupné z: <https://digital.lib.utk.edu/collections/islandora/object/playbills%3A5796#page/10/mode/2up>

www.vsmu.sk/umenie-veda-a-vyskum/prezentacia-studentskej-tvorby/divadlo-lab/

www.facebook.com/events/789675702338436?post_id=789676542338352&view=permalink

https://hu.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6rgey_G%C3%A1bor

www.theater.hu/hu/portre/gorgey-gabor--1105.html

www.facebook.com/prepninarevucu/posts/pfbid0dhVWVzBmGYvhwnPgGwfgEAfAhHkqudqitrB39mPGBSDuF9DPpX36FYdPT31xkfl1vl

www.facebook.com/pkopresov.sk/posts/pfbid02qmJv3TdQq6u82tW8fxbrHxbU9VNmGgR4ViTWRgAv9XZNg9DBZTbAgeKJWaXgJ5Vhl

www.facebook.com/AgenturaWilliam/posts/pfbid02kdGvNNxTJmAXxHzJ4nWTz4Q7V4j3QaHS1UinuKkfxZPx9mbUjhrUtiF6qpxeUr5al

www.facebook.com/TikZilina/posts/pfbid0Kmp4Cb7KC58ymQAXkB2wmLt8hnVUBtPXxUxdcs7f8iyYJWZ6EKYoaixe846yzBSxl

3) Články v tlačených novinách, časopisoch a periodikách

Acta Academia, Informatorium, Zpravodaj akademie múzických umění v Praze, 5/6, 98, s. 1.

BERGEROVÁ, Eva. Obratel, denník Festivalu Zlomvaz 98, Praha '98/99, s. 21

DAN THE MAN. Kvintet se čtyřmi židlemi, Obratel, denník Festivalu Zlomvaz 98, Praha '98/99, s. 33

SZABÓ, G. László. Stukkernéző, Gorgey Gábor darabja Pozsonyban in UJ-SZŐ, október 1998, s. 6-7

SORGEROVÁ, Silvia. Revolver a piati muži v uzavretej miestnosti. Košický denník (Lúč), r. 1, č. 49, s. 10, 3. 6. 1999

BUFKA, Ája. Astorka mala v Amerike úspech. Pravda, r. 18, č. 82, s. 24. 8. 4. 2008

KOMÁROVÁ, Zuzana. Divadlá cestujú po festivaloch. SME, r. 15, č. 165, s. 21. 19. 7. 2006

KOVÁČOVÁ, Martina. Podoby DIV-u. Javisko, r. 35, č. 1, s. 36. 2003

ANDREJČÁKOVÁ, Eva. Ako sa robí hit. Na koho to slovo padne. SME, TV OKO, r. 20, č. 20, s. 14-15. 2. 2. 2012

MAŠLÁROVÁ, Martina. Gagy nie sú iba v programe. Javisko, r. 44, č. 4, s. 22. 2012

MIŠUNOVÁ, Simona. Hádku medzi hercami dokáže v šatni vyvolať smrad z cibule. Hornonitrianske noviny, r. 7, č. 9, s. 10. 8. 3. 2011

RANDÁR, Matěj. Bomba se nekonal. 11. 6. 2014

VERNER, R. Poučenie z krízového vývoja, alebo divadlo je večné!!! Kopaničiar expres, r. 14, č. 49, s. 3. 30. 11. 2010

DVOŘÁKOVÁ, Barbora. Dráma s revolverom – po stý raz. SME, r. 11, č. 223. Bratislava, r. 4, s. III. 29. 9. 2003

JAUNIŠKIS, Vaidas. Preklad Martina Ulmanová. Slobodná komunikácia Brownových častíc in Divadlo v medzičase, r. 3, č. 4, december 1998, s. 6.

MALITI, Romana. O divadle študentov alebo čo sa deje na VŠMU. Javisko, 6/98, s. 19.

MALITI, Romana. Reprízy sú impulzom. Javisko, r. 31, č. 6, s. 4-5. 8. 6. 1999

NEMČOKOVÁ, Jana. Pravda, r. 11, č. 103, s. 7. 5. 5. 2001

HRDINOVÁ, Radmila. Festivalo slovenského divadla. Právo. 17. 5. 2012

OILGRIM, Jiří. Spiró a slovenský Prach. Lidové noviny, s. 32. 2. 6. 2012

SKALSKÝ, Vladimír. Magnet pre mladé publikum. Pravda, r. 10, č. 51, s. 8. 2. 3. 2000

PŠENICOVÁ, Zuzana. Za humorem nemusíte na koniec sveta. Večerník Praha. 7. 10. 2004

(r). Pozvánka. Na koho to slovo padne. SME, r. 8, č. 128, s. 8. 5. 6. 2000

(ps). Festival živej kultúry. Pravda, r. 9, č. 144, s. 9. 24. 6. 1999

(ea). Austrálski krajanovia chcú naše divadlo. SME, r. 15, č. 80, s. 26. 5. 4. 2007

(dot). Na koho to slovo padne opäť hrajú v Astorke. SME, r. 11, č. 55, s. Príloha Bratislava, s. III. 7. 3. 2003

(kul). Obnovená premiéra Na koho to slovo padne. SME, r. 11, č. 54, s. 22. 6. 3. 2003

(em). V spoločnosti revolvera. Večerník, r. 48, č. 45, s. 9. 6. 3. 2003

(ea, tp). Astorka dnes mieri do Austrálie. SME, r. 15, č. 64, s. 16. 17. 3. 2007

(vik). Spolužiáci oslávili stovku. SME, r. 11, č. 234. Magazín Víkend, r. V, č. 40, s. 26. 11. 10. 2003

(jen) V Jednej miestnosti s jedným revolverom. Pravda, r. 18, č. 21, s. 21. 25. 1. 2008

(baf). Slovenské divadlo príjede do Prahy. Českobudějovické listy, XII/222, s. 6. 22. 9. 2003

(kol) Mladí slovenští herci se představí v Redutě. Mladá fronta DNES. 30. 10. 1999

(APOT). Dejvické divadlo žilo cez víkend slovenskou kultúrou. Národná obroda, r. 12, č. 277, s. 14. 3. 12. 2001

(dem). Do Banskej Bystrice prichádza partička piatich chalaňov. Bystricoviny.sk. 31. 3. 2019

(TS). Hra Na koho to slovo padne je nadčasová a stále aktuálna. Trnavské ECHO, r. 14, č. 10, s. 3, 10. 4. 2019

Samé ucho. Obľúbená hra Na koho to slovo padne VYPREDANÁ. Kosice.dnes24.sk. 21. 11. 2017

TASR. Festival slovenskej kultúry. Práca, r. 56, č. 278, s. 10. 4. 12. 2001

TASR. Divadlo Astorka osláví 18. narodeniny v Los Angeles. Aktuality.sk, Kultúra. 31. 3. 2008

Nekončiaci úspech. Život r. 58, č. 16, s. 6. 19. 4. 2008

Kaleidoskop. KoD, r. 12, č. 2, s. 59. 21. 1. 2018

Kaleidoskop. KoD, r. 7, č. 10, s. 50. 2. 11. 2013

Kaleidoskop. KoD, s. 50. 6. 3. 2003

Divadelní Luhačovice. Hospodářské noviny. Magazín. 21.-27.8. 2003

Astorka zažiarila na festivale v Breste. Župné noviny, r. 1, č. 7, s. 18. 29. 9. 2006

Na cestách. Život, r. 60, č. 37, s.6. 11. 9. 2010

Divadlo Astorka Korzo '90. Pražská pětka, č. 4, s. 16. 2004

Hungarian Theatre Newsletter, International Theatre Institute Hungarian Centre, Budapest
Edited by Anna Lakos, Translated by Attila Szabó, 2017.

4) Videozáznam

Na koho to slovo padne [záznam], 1998. Česká televize. Praha: Studio Ypsilon.

Ceny DOSKY [záznam], 1998.

<https://www.youtube.com/watch?v=dYFKm3e90IU>

5) Osobná alebo emailová komunikácia

ŠUPŠAKOVÁ, Viktória, 2023. Elektronická pošta. Správa pre: Peter Palvac. 17. 5. 2023. A

ŠUPŠAKOVÁ, Viktória, 2023. Elektronická pošta. Správa pre: Peter Palvac. 19. 8. 2023. B

ŠUPŠAKOVÁ, Viktória, 2023. Elektronická pošta. Správa pre: Juraj Kemka. 18. 8. 2023.

ŠUPŠAKOVÁ, Viktória, 2023. Osobný rozhovor. S: Vladimír Kobielsky, Juraj Kemka, Róbert Jakab, Lukáš Latinák, Marián Miezga. 17. 5. 2023.

ŠUPŠAKOVÁ, Viktória, 2023. Telefónny rozhovor. S: Ildikó Iván. 20. 8. 2023.

ŠUPŠAKOVÁ, Viktória, 2023. Osobný rozhovor. S: László G. Szabó. 15. 5. 2023.

ŠUPŠAKOVÁ, Viktória, 2023. Elektronická pošta. Správa pre: Alžbeta Randová. 15. 8. 2023.

6) Obrázky

Obr. č. 1: Fotka je moja vlastná, urobená v priestoroch knižnice VŠMU v Bratislave, 15. 5. 2023. Pôvodná fotka je súčasťou prílohy diplomovej práce Juraja Kemku.

Obr. č. 2: Fotka je moje vlastná, urobená v priestoroch Divadelného ústavu v Bratislave, 5. 9. 2022.

Obr. č. 3: Screenshot Acta Academica Informatorium – Zpravodaj Akademie muzických umění v Praze, 5/6 98, s. 4.

Obr. č. 4: Screenshot programového letáčku Zlomvaz 98. Poskytnuté Divadelným inštitútom v Prahe 20. 3. 2023.

Obr. č. 5: Fotka je moje vlastná, urobená v priestoroch Divadelného ústavu v Bratislave, 5. 9. 2022.

Obr. č. 6: Fotku sprostredkoval Archív Divadelnej Nitry po mailovej komunikácii. Fotku spravil Ctibor Bachratý.

Obr. č. 7: Screenshot Festníku č. 4, s. 2. Poskytnuté Divadelným inštitútom v Prahe 6. 4. 2023.

Obr. č. 8: Screenshot videozáznamu predávaní Cien Dosky 1998.

Obr. č. 9: Fotka je moje vlastná, urobená v priestoroch Divadelného ústavu v Bratislave, 5. 9. 2022.

Obr. č. 10: Foto © Divadlo ASTORKA Korzo'90 / Jozef Uhliarik

Obr. č. 11: Fotka je moje vlastná, urobená v priestoroch Divadelného ústavu v Bratislave, 5. 9. 2022.

Obr. č. 12: Fotka je moje vlastná, urobená v priestoroch Divadelného ústavu v Bratislave, 5. 9. 2022. Článok vyšiel v SME, r. 11, č. 223, Bratislava, r. 4, S. III.

Obr. č. 13: Screenshot článku „Za humorem nemusíte na koniec sveta“. Večerník Praha. 7. 10. 2004

Obr. č. 14: Fotka je moje vlastná, urobená v priestoroch Divadelného ústavu v Bratislave, 5. 9. 2022. Článok vyšiel v SME, r. 15, č. 64, s. 16.

Obr. č. 15: [cit. 4. 8. 2023]. Dostupné z:

www.kamdomesta.sk/images/documents/events/132062/kdm-051.jpg?size=large

Obr. č. 16: Fotka je moje vlastná, urobená v priestoroch Divadelného ústavu v Bratislave, 5. 9. 2022. Článok vyšiel v Pravda, r. XX, č. 208, s. 38.

Obr. č. 17: AK AK. [fotografia]. In: Facebook [23. 9. 2010], [cit. 4. 8. 2023]. Dostupné z:

www.facebook.com/photo/?fbid=152828034748498&set=a.152827591415209

Obr. č. 18: Foto © Divadlo ASTORKA Korzo'90 / Jozef Uhliarik

Obr. č. 19: Mesto Humenné. Bláznivú komédiu Na koho to slovo padne uvedie Mestské kultúrne stredisko v Humennom [fotografia]. In: Mesto Humenné, všetky aktuality [24. 4. 2012], [cit. 4. 8. 2023]. Dostupné z: www.humenne.sk/Aktuality-a-oznamy/Vsetky-aktuality/Blaznivu-komediu-Na-koho-to-slovo-padne-uedie-Mestske-kulturne-stredisko-v-Humennom/

Obr. č. 20: Foto © Divadlo ASTORKA Korzo'90 / Jozef Uhliarik

Obr. č. 21: Pishter Limited. [fotografia]. In: Facebook [18. 1. 2017], [cit. 4. 8. 2023].

Dostupné z:

www.facebook.com/PishterLtd/photos/gm.1224414254311119/1530826460269539/

Obr. č. 22: Lukáš Latinák. [fotografia]. In: Facebook [7. 2. 2018], [cit. 4. 8. 2023]. Dostupné z: www.facebook.com/lukas.latinak.90/posts/pfbid02J2Zds5rkrH6z1dgHwmUrUgSWzVnLeTr17cd1w2gNg3t2gENrHNvrCjetgphd4tj11

Obr. č. 23: Pilsner Pub Dublin. [fotografia]. In: Facebook [28. 10. 2018], [cit. 4. 8. 2023].

Dostupné z:

www.facebook.com/PilsnerPubDublin/photos/a.10151963368831138/10156532037751138/

Obr. č. 24: MsKC Žiar nad Hronom. [fotografia]. In: Facebook [16. 7. 2020], [cit. 4. 8. 2023].

Dostupné z:

www.facebook.com/ceckozh/posts/pfbid02FTAUBqP4qh8H2tPdMvZgpiw6coiSfGGwH8bijkQaNSXYjZDpR1H1sMzrKrGT4mHG1

Obr. č. : Divadlo Artefakt. [fotografia]. In: Facebook [21. 3. 2022], [cit. 4. 8. 2023]. Dostupné

z: www.facebook.com/divadloartefakt.cz/photos/gm.735311107633580/362184989163519/

Obr. č. 25: Divadlo Artefakt. [fotografia]. In: Facebook [28. 11. 2022], [cit. 4. 8. 2023].

Dostupné z:

www.facebook.com/photo/?fbid=454721490202429&set=gm.1138019957101495&idorvanity=1021688948734597

Obr. č. 26: Divadlo Artefakt. [fotografia]. In: Facebook [21. 3. 2022], [cit. 4. 8. 2023].

Dostupné z:

www.facebook.com/divadloartefakt.cz/photos/gm.735311107633580/362184989163519/

Obr. č. 27: Robert Jakab. [fotografia]. In: Facebook [4. 4. 2023], [cit. 4. 8. 2023]. Dostupné z:

www.facebook.com/robert.jakab.737/posts/pfbid0sEVRBeTsqDCMyvL8dLZrnq2ydUJNog8Wyy4LAb2AQFh6niQYVMgNQMrFU79TjfrI

Obr. č. 28: Lukáš Latinák. [fotografia]. In: Facebook [2. 5. 2023], [cit. 4. 8. 2023]. Dostupné

z: www.facebook.com/photo/?fbid=3446649935549512&set=a.1387267921487734

Obr. č. 29: © theater.hu. Gábor Görgey: [fotografia]. In: Theater Online [online 2023], [cit.

18. 6. 2023]. Dostupné z: www.theater.hu/hu/portre/gorgey-gabor--1105/kepsorozatok/portre-180916--6594.html#img288948

Obr. č. 30: Fotka je moje vlastná, urobená v priestoroch Divadelného ústavu v Bratislave, 5. 9. 2022.

Obr. č. 31: Foto © Divadlo ASTORKA Korzo´90 / Jozef Uhliarik [fotografia]. In: Kulturné

centrum Andreja Sládkoviča v Detve [2023], [cit. 20. 8. 2023]. Dostupné z:

<http://www.kcdetva.sk/klient-1203/kino-304/stranka-10842/film-167419>

Obr. č. 32 a 34: Čo dnes - codnes.sk [fotografia]. In: Facebook [14. 2. 2023], [cit. 20. 8.

2023]. Dostupné z:

<https://www.facebook.com/codnes.sk/posts/pfbid0SCmMMAosFXoEfwgEeMaWNqJciN6UtN951WTjUULT8LtxvuWKvb8i2MHQnKsdUyrgI>

Obr. č. 33: (c) 2017 MiNaPhoto.sk [fotografia]. In: Michal Bednár [10. 2. 2018], [cit. 20. 8.

2023]. Dostupné z: <https://minaphoto.sk/na-koho-slovo-padne/>